

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Matej Balaš

Žaloba a rozsudek (vzájemný vztah)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. František Zoulík, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (ukončení rukopisu): Březen 2009

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

.....

V Praze dne 24.3.2009

Obsah

1 Úvod	6
2 Žaloba	7
2.1 Pojem žaloby.....	7
2.2 Žalobní právo.....	8
2.3 Náležitosti žaloby.....	9
2.3.1 Obecné náležitosti.....	9
2.3.2 Zvláštní náležitosti.....	10
2.3.3 Vady žaloby.....	13
2.4 Žalobní petit.....	14
2.5 Druhy žalob.....	17
2.5.1 Žaloby podle obsahu petitu.....	18
2.5.2 Další druhy žalob.....	21
2.6 Účinky žaloby.....	22
2.6.1 Procesněprávní účinky.....	23
2.6.2 Hmotněprávní účinky.....	24
2.7 Dispozice s žalobou.....	24
2.7.1 Změna žaloby.....	24
2.7.2 Zpětvzetí žaloby.....	25
3 Rozsudek	26
3.1 Pojem rozsudku.....	26
3.2 Náležitosti rozsudku.....	27
3.2.1 Záhloví rozsudku.....	28
3.2.2 Výrok rozsudku.....	29
3.2.3 Odůvodnění rozsudku.....	30
3.2.4 Poučení.....	32
3.2.5 Závěrečná část rozsudku.....	33
3.2.6 Oprava a doplnění rozsudku.....	34
3.3 Fáze soudního rozhodování.....	35

3.3.1	Vznik rozsudku.....	35
3.3.2	Vyhlášení rozsudku.....	36
3.3.3	Písemné vyhotovení rozsudku.....	36
3.3.4	Doručení rozsudku.....	36
3.4	Vlastnosti rozsudku.....	37
3.4.1	Právní moc rozsudku.....	37
3.4.2	Vykonatelnost.....	39
3.5	Druhy rozsudků.....	40
3.5.1	Konstitutivní a deklaratorní rozsudky.....	40
3.5.2	Rozsudek pro uznání.....	41
3.5.2	Rozsudek pro zmeškání.....	42
4	Vzájemný vztah.....	45
4.1	Řízení sporné.....	45
4.1.1	Zásady sporného řízení.....	45
4.1.2	Zahájení řízení.....	45
4.1.3	Procesní podmínky.....	46
4.1.4	Jednání.....	48
4.1.5	Konec řízení.....	49
4.2	Řízení nesporné.....	49
4.3	Žaloba a rozsudek.....	50
4.4	Rozsudky podle obsahu.....	52
4.4.1	Rozsudek o osobním stavu.....	53
4.4.2	Rozsudek na plnění.....	53
4.4.3	Rozsudek určovací.....	54
5	Závěr.....	55
6	Seznam použité literatury.....	56
7	Summary.....	57

1 Úvod

Civilní řízení je jedním z řízení, které provádějí soudy jako státní orgány moci soudní. Civilní proces se odehrává před soudy, které rozhodují spory a jiné právní věci, vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů.

Aby vůbec mohlo být zahájeno řízení, ve kterém má soud rozhodnout o sporu, musí osoba dožadující se ochrany svých ohrožených či porušených subjektivních práv podat návrh na zahájení řízení, který nazýváme žalobou a osobu návrh podávající žalobcem. Strana, proti které se spor vede se nazývá žalovaným. Oběma těmito stranám jsou dány stejná procesní práva a povinnosti, mají tedy v řízení rovné postavení. Nakonec spor rozhoduje soud z pozice třetí nezávislé strany.

Rozsudek je formou soudního rozhodnutí, které řízení ukončuje a řeší spor. Jen soud je oprávněn vydávat rozsudky a autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech mezi žalobcem a žalovaným. Soud dává v rozsudku odpověď na žalobcovu žádost o ochranu jeho práv. Při vydávání rozsudku je soud vázán žalobou a může od ní odchýlit jen za konkrétních okolností stanovených zákonem.

Vazba rozsudku na žalobu určuje jejich vzájemný vztah, protože bez žaloby by nebyl ani rozsudek.

2 Žaloba

2.1 Pojem žaloby

Žaloba je dispoziční procešní úkon. Jde o projev vůle navrhovatele (žalobce), který se obrací na soud s návrhem na zahájení řízení, v němž se domáhá ochrany svých ohrožených nebo porušených práv.

Žaloba je typická pro sporné řízení, ve kterém na jedné straně žalobce a na druhé straně žalovaný stojí proti sobě ve sporu, o tom co je po právu. Samozřejmě jak na straně žalobce, tak na straně žalovaného může vystupovat více účastníků. Jako nezávislá třetí strana ve sporu je soud, ten rozhoduje jen o tom, co žalobce uvedl v žalobě. Soud nemůže žalobci přiznat více nebo jiné právo, než o které žádal¹. Sporné řízení vždy končí vítězstvím jedné strany a zároveň porážkou druhé strany.

Podat žalobu je možné písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky nebo telefaxem (§42 odst.1), v takovém množství kopií, aby jedna kopie zůstala u soudu a každý další účastník obdržel jednu.

Tři obligatorní složky žaloby, které ji individualizují, jsou:

- a) účastníci řízení
- b) předmět žaloby
- c) žalobní důvod

Ad a) Aby soud mohl poskytnout ochranu procesních práv oběma stranám² je nutno v žalobě přesně označit účastníky - žalobce i žalovaného. Účastníkem občanského soudního řízení může být osoba fyzická i osoba právnická. Účastník musí mít právní subjektivitu, tj. způsobilost mít práva a povinnosti, aby měl způsobilost být účastníkem řízení. Procesní způsobilost, způsobilost samostatně jednat před soudem, se odvíjí od účastníkovy způsobilosti k právním úkonům. Účastník se stává účastníkem na celé řízení, není tedy žádoucí aby nastala změna v osobě účastníka, ale i tyto případy upravuje zákon. Jde o záměnu účastníka (§92) a procesní nástupnictví (§107, 107a).

---

¹ výjimka viz §153 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád, dále bez označení

² civilní proces se řídí zásadou rovnosti

Ad b) Žalobce uplatňuje žalobní nárok, jenž je předmětem žaloby. Žalobce musí jasně a určitě vymezit čeho domáhá. Tady se projevuje dispoziční zásada civilního procesu, kdy se určuje, jaký nárok bude uplatněn, například zda bude požadovat navrácení věci nebo peněžitou náhradu a v jaké výši ji bude uplatňovat. V oblasti teorie se vyskytují různé názory na předmět žaloby. Zastánci jednočlenné teorie tvrdí, že předmět žaloby je jen žalobní návrh, obsažen v petitu žaloby. Zastánci dvojčlenné teorie se přiklání k názoru, že předmětem žaloby není jenom žalobní návrh, ale také skutková tvrzení jako neoddělitelné součásti předmětu.

Ad c) Žalobním důvodem se označuje právní poměr mezi účastníky řízení, z něhož vznikl nárok, který žalobce uplatňuje v soudním řízení (např. vlastnické právo, závazkové právo). Vyplývá ze skutkových tvrzení vyličených v žalobě. Žalobce nemá povinnost tvrzené skutečnosti právně kvalifikovat. Je věcí soudu, který „zná právo“, aby podal právní kvalifikaci.

2.2 Žalobní právo

Pojem žalobní právo je jedním z pojmů, které vytvořila právní teorie, když si chtěla zodpovědět otázku, kdo, za jakých podmínek, v jaké souvislosti se subjektivním hmotným právem a s jakou nadějí na příznivé rozhodnutí, může v občanskoprávní věci u soudu žalovat.³

Tento pojem vzniká mnohem později než samotná žaloba (známá z římského práva), a to v 19. století kdy se procesní právo osamostatnilo od práva hmotného a začalo existovat jako samostatné odvětví veřejného práva. V 19. a 20. století vznikají různé žalobní teorie.

Materiálněprávní teorie vycházela z názoru, že žalobní právo vychází jenom z materiálního práva, kdežto dualistická teorie žalobního práva rozděluje toto právo na dvě složky: nárok vyplývající z materiálního subjektivního práva a veřejnoprávní nárok na poskytnutí právní ochrany.

Teorie abstraktního žalobního práva naopak zcela vyloučila materiálněprávní

---

³ Winterová A.: Žalobní právo, AUC Iuridica I-II, Praha 1979, str. 47

povahu žalobního práva a tvrdila, že jde pouze o právo veřejnoprávní. Žalobní právo je tedy subjektivní veřejné právo na vydání soudního rozhodnutí nezávislé na existenci hmotného práva. Někteří autoři říkají, že toto právo směřuje proti státu (případně proti soudu jako státnímu orgánu), jiní proti žalovanému nebo proti žalovanému, a zároveň proti státu.

Teorie konkrétního žalobního práva se znovu navrácí ke vztahu subjektivního hmotného práva a procesního práva. Cílem teorie konkrétního žalobního práva je vydání příznivého rozhodnutí, jde o tzv. nárok na právní ochranu. Podle autorů splnění hmotněprávních a procesních podmínek má již předem vést ke kladnému, vyhovujícímu rozhodnutí. Soud řeší v konkrétním případě, kdo má nárok na právní ochranu: žalobce (žalobě soud vyhoví) nebo žalovaný (žalobu soud zamítne).

Názory na tyto teorie se různí, každá měla z různých důvodů své zastánce i odpůrce. Dnešním základem fungování demokratické justice je právo na soudní ochranu (právo na spravedlivý proces) – je to základní lidské právo každého, bez rozdílu, vůči státu na poskytnutí právní ochrany v procesu, který garantuje spravedlivý výsledek, nikoli však vyhovující výsledek (viz teorie konkrétního žalobního práva).

2.3 Náležitosti žaloby

Žaloba musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti, které jsou uvedeny v §40 odst. 4 a §79 odst. 1. Splněním těchto náležitostí žalobce žalobu individualizuje, identifikuje předmět řízení, a tím dává soudu příležitost posoudit, zda jsou splněny podmínky přípustnosti provedení řízení a vydání rozhodnutí, zda nebrání provedení překážka již zahájeného řízení v téže věci nebo překážka věci rozhodnuté. Zároveň stanoví materiální základ věci.⁴

Každá žaloba obsahuje jak obecné náležitosti, tak náležitosti zvláštní.

2.3.1 Obecné náležitosti

A) Označení soudu, kterému je žaloba určena. Žalobce označí soud, který je podle jeho názoru věcně a místně příslušný k projednání věci. Byla-li žaloba podána u

---

⁴ Vrcha P.: Náležitosti žaloby, Právní rádce 1/2004, str. 14 a násl.

jiného soudu, než který žalobce onačil, postoupí se žaloba soudu označenému v žalobě.

B) Označení věci, které se žaloba týká. V žalobě musí být označena věc sama, tedy věc, která má být projednána a rozhodnuta, stručně uplatněným nárokem a jeho hodnotou (lze-li ho vyjádřit v penězích).

C) Podpis žalobce. Žalobce musí žalobu vlastnoručně podepsat, čím stvrdí, že je s žalobou ztotožněn. Je-li zastoupen zákonným zástupcem, podepisuje žalobu jen zástupce. Má-li žalobce zvoleného zmocněnce, stačí podpis zástupce⁵.

D) Datum. V žalobě je třeba uvést datum vyhotovení, i když procesní účinky jsou spojeny až s doručením soudu.

2.3.2 Zvláštní náležitosti

A) Označení účastníků. Účastníci řízení, žalobce a žalovaný, s kterými bude soud jednat, musí být v žalobě dostatečně označeni, tak aby nemohlo dojít k záměně s jinými osobami, a aby bylo jasné, kdo je účastníkem řízení.

Fyzická osoba se jako účastník řízení označuje jménem, příjmením a bydlištěm. V případě potřeby (dvě osoby se stejným jménem a příjmením bydlí na stejné adrese – např. otec a syn) je nutné doplnit osobní údaje účastníka k přesnější identifikaci (např. datum narození, rodné číslo apod). V obchodních věcech musí být podnikající fyzická osoba označena mimo jiné též identifikačním číslem.

Je-li účastníkem právnická osoba, která se zapisuje do obchodního rejstříku, označuje se v žalobě uvedením obchodní firmy (její název, pod kterým je zapsána v obchodním rejstříku a dodatek označující právní formu právnické osoby) a sídla (adresa, kde právnická osoba skutečně sídlí). I právnická osoba musí být v obchodních věcech označena identifikačním číslem.

Stát jako účastník řízení se označuje názvem státu a orgánu, který je oprávněn zastupovat stát před soudem. U obce a kraje se uvede název obce nebo kraje a adresa sídla jejích úřadů.

Zákonní zástupci, zmocněnci a opatrovníci účastníků se v žalobě označují stejně jako účastníci samotní. Advokát se mimo jiné označuje jako advokát s uvedením adresy

---

⁵ je-li zmocněncem advokát, může být podpis nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu

jeho sídla.

B) Vylíčení rozhodujících skutečností. Sporné řízení je ovládáno zásadou projednací, spočívající v tom, že soud projednává to, co mu účastníci k projednání předloží. Žalobce má povinnost tvrzení. Je povinen uvést rozhodující skutečnosti, údaje, které jsou nutné k tomu, aby bylo jasné, o čem a na jakém podkladě má soud rozhodnout. Žalobce popisuje skutkový děj, z něhož vyvozuje své práva, o kterých se domnívá, že je žalovaný porušil nebo ohrozil.

Žalobce nemá povinnost v žalobě podávat svůj právní názor na věc, avšak měl by mít jasno, že je v žalobě třeba vylíčit ty skutečnosti, které jsou vymezeny v hypotéze konkrétní právní normy jako právně rozhodné skutečnosti, které mají vliv na vznik, změnu nebo zánik právních vztahů.

Není vadou žaloby, jestliže žalobce neuvede všechny skutečnosti významné z hlediska hmotného práva, která by bránila provedení řízení, jestliže obsahuje alespoň skutečnosti, které dostatečně vymezují předmět řízení. Jestliže žaloba neobsahuje rozhodující skutečnosti, je možné, aby je žalobce doplnil v průběhu řízení v prvním stupni, a to nejpozději do vyhlášení rozhodnutí.

Vylíčení rozhodujících skutečností individualizuje žalobu po stránce skutkové a vymezuje předmět řízení.

C) Označení důkazů. Ze zásady projednací také vyplívá žalobcova povinnost důkazní, kterou plní tím, že v žalobě označí důkazy k prokázání jím tvrzených skutečností.

Navrhované důkazní prostředky se mají vztahovat ke všem tvrzeným skutečnostem. Žalobce nemá povinnost dokazovat skutečnosti obecně známé tzv. notoriety nebo známé soudu z jeho činnosti, stejně jako právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky (§121).

Důkazní prostředky je třeba označit již v žalobě pro urychlení a pro hospodárnost řízení, aby mohly být hned provedeny. Důkazním prostředkem může být výslech svědka, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslechy účastníků (§125). Výčet důkazních prostředků je však jenom demonstrativní, a proto za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci. U svědků je třeba uvést

jejich jména, příjmení a adresu bydliště, na kterou jim lze doručovat písemnosti. Žalobce je povinen připojit k žalobě listinné důkazy (alespoň jejich kopie), listiny musejí být náležitě individualizovány, aby nemohly být zaměněny. Správní orgány, orgány samosprávy a osoby, od nichž žalobce navrhuje vyžádat vyjádření, musí být dostatečně označeny.

Jestliže žalobce neoznačí důkazy již v žalobě, má možnost splnit důkazní povinnost dodatečně až v rámci přípravy jednání nebo až při samotném jednání soudu. Stejně jako při nedostatečném vylíčení rozhodných skutečností v žalobě, ani při nedostatečném označení důkazů nejde o vadu žaloby, která by bránila zahájení a provedení řízení.

D) Žalobní petit. O žalobním petitu viz oddíl 2.4.

E) Další náležitosti žaloby. Vedle obligatorních náležitostí může žaloba obsahovat další nepovinné náležitosti.

Návrh na vydání předběžného opatření. Podává se, jestliže je potřebná dočasná úprava poměrů účastníků nebo je obava, že následný výkon soudního rozhodnutí může být ohrožen.

Návrh na zajištění důkazů. Podává se, jestliže je důvodná obava, že v pozdější době nebude možno navrhovaný důkaz v soudním řízení vůbec provést nebo jej bude možné provést jen s velkými obtížemi.

Návrh na přiznání osvobození od soudních poplatků. Podává se, jestliže osobní a majetkové poměry žalobce odůvodňují situaci, kdy by nebyl schopen zaplatit soudní poplatky a nést další náklady spojené s řízením.

Návrh na ustanovení opatrovníka. Podává se, jestliže účastník nemůže před soudem samostatně jednat, jehož pobyt není znám, byl stížen duševní poruchou nebo není schopen srozumitelně se vyjadřovat. V těchto a jiných případech může být soudem ustanoven opatrovník.

Návrh na vyslovení předběžné vykonatelnosti. Podává se, jestliže pokud by žalobci hrozilo nebezpečí těžko nahraditelné nebo značné újmy, kdyby s výkonem rozhodnutí bylo vyčkáváno.

2.3.3 Vady žaloby

Aby soud mohl naplnit zásadu rychlosti a hospodárnosti řízení, a mohl věc rozhodnout při prvním jednání, je třeba, aby žaloba byla přehledná, kompletní a obsahovala všechny náležitosti stanovené zákonem. Každá náležitost má svůj význam pro další řízení, a proto musí být už z žaloby jasné, kdo jsou účastníci řízení, jaké skutečnosti žalobce pokládá za rozhodující, jaké důkazy je potvrzují a v petitu konkrétní označení, čeho se žalobce domáhá apod.

Žalobce je často laik bez právníckého vzdělání, a tak se může stát, že jím sepsána žaloba nebude obsahovat všechny zákonem stanovené náležitosti. Kdyby soud takovou neúplnou žalobu okamžitě odmítl, jednalo by se o porušení žalobcova základního práva, práva na soudní ochranu (čl. 36 Listiny)⁶. Soud musí žalobci poskytnout součinnost, která je nezbytná k ochraně jeho procesních práv.

Žaloba je vadná, neobsahuje-li všechny náležitosti, které musí obsahovat podle §42 odst. 4 a §79 odst. 1, nebo je-li nesrozumitelná nebo neurčitá. Má-li žaloba některou z výše uvedených vad, pro kterou nelze v řízení pokračovat, soud je povinen z úřední povinnosti vyzvat žalobce, aby vady odstranil. Výzvu k odstranění vad žaloby činí soud usnesením⁷, které doručí žalobci (žalovanému se nedoručuje). Výzva k odstranění vad obsahuje údaje o tom, v čem soud shledává žalobu neúplnou (např. chybí přesné označení žalovaného) nebo proč je žaloba nesrozumitelná nebo neurčitá (např. není zřejmé, komu má být soudem uložena povinnost). Soud ve výzvě musí poučit žalobce, jak má doplnění chybějících náležitostí nebo opravu provést (např. doplnit adresu žalovaného). Zároveň soud určí lhůtu, ve které je žalobce povinen odstranit vady žaloby. Usnesení obsahuje také poučení o tom, že žaloba, která nebude ve stanovené lhůtě doplněna nebo opravena, bude odmítnuta. Soud může žalobce poučit pouze o jeho procesních právech, nelze poskytnout poučení o hmotných právech.

Byla-li žaloba na výzvu v stanovené lhůtě dodatečně doplněna nebo opravena, hledí se na žalobu jako by byla podaná bez vad již od zahájení řízení.

---

⁶ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁷ proti tomuto usnesení se nelze odvolat (§202 odst. 1 písm. d)

2.4 Žalobní petit

Údaj o tom, čeho se žalobce dovolává, který se nazývá petit žaloby nebo žalobní návrh, je jednou z náležitostí, kterou musí žaloba obsahovat. Jde o stěžejní část žaloby. Z žalobního petitu musí být jasné, čeho se žalobce domáhá. Určuje jaký má žalobce požadavek vůči žalovanému, a o čem má soud ve věci samé jednat a rozhodovat, a způsob jak má soud rozhodnout. Vymezuje tak předmět řízení.

Žalobní petit vychází z vylíčení rozhodujících skutečností uvedených v žalobě, ve kterém má svůj podklad, a s kterým musí být v souladu. Žalobce v petitu vyjadřuje, jaký právní nárok ze skutkových okolností vyvozuje.

Přesnost, určitost a srozumitelnost jsou základní atributy žalobního petitu, které dávají soudu odpověď na to, co je předmětem řízení. Soud může žalobci přisoudit jen to, čeho se žalobce domáhá. Nemůže mu přisoudit více práv nebo jiné práva a uložit žalovanému jiné povinnosti, než které žalobce uplatňuje, s výjimkou řízení, které mohou být zahájeny i bez návrhu, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (např. vypořádání společného jmění manželů).

Žalobce formulací žalobního petitu podává soudu návrh výroku rozsudku, který by mohl soud převzat do rozsudku, pokud by žalobě vyhověl. Je však na soudu jak bude formulovat výrok rozsudku. Není v rozporu se zákonem, jestliže soud použije ve formulaci rozsudku jiná slova, než která byla použita v petitu, když vyjádří ve výroku rozsudku stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce dožadoval. Při formulaci výroku rozsudku soud musí samozřejmě dbát o to, aby vyjadřoval z obsahového hlediska to, čeho se žalobce žalobou skutečně domáhal.⁸

V žalobním petitu může žalobce uplatňovat více nároku najednou, není tedy omezen pouze na jeden konkrétní nárok. Vyplývá-li ze skutkového stavu více nároků, má žalobce na výběr, zda bude uplatňovat jeden nárok, více nároků vedle sebe⁹ nebo se omezí pouze na část nároku. Jde o projev dispoziční zásady, kdy žalobce podle svého vlastního uvážení vybírá, čeho se bude domáhat.

---

⁸ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, komentář – I. Díl, 7. vydání, Praha 2006 str. 342

⁹ jde o tzv. objektivní kumulaci nároků, viz níže – složený petit

Petit žaloby na peněžité plnění musí obsahovat přesné označení toho, kdo má plnit, co má plnit, komu a kdy má plnit. Jde-li o to co má žalovaný plnit, tedy jaká částka má být žalobci zaplacená, musí být požadavek přesný a určitý. Není-li žaloba na plnění přesná, určitá nebo výši plnění nechává žalobce na úvaze soudu, jde o vadu žalobního petitu, která brání pokračování v řízení.

Jde-li o petit žaloby na vydání věci, musí být taková věc v petitu přesně individualizována. Musí být označena tak, aby ji bylo možné odlišit od ostatních věcí stejného druhu, tedy její přesné určení a označení, případně její specifikace.

V případě určovací žaloby má petit obsahovat, jaké přesně vymezené právo žalobci náleží, nebo které právo nenáleží žalovanému.

O povinnosti k náhradě nákladů řízení rozhoduje soud i bez návrhu ve výroku rozsudku, kterým se řízení končí, a proto žaloba nemusí obsahovat požadavek na náhradu nákladů. Často je však náhrada nákladů řízení požadována zároveň s věcí samou. Jako vedlejší nárok bývá součástí petitu.

příklad jednoduchého žalobního petitu:

Žalovaný AA je povinen žalobci BB zaplatit částku 1000 000,- Kč s 4% úrokem z prodlení ode dne CC do zaplacení, do tří dnů od právní moci rozsudku.

Kromě jednoduchého žalobního petitu, kterým se uplatňuje jeden nárok, a který vyplývá z jednoho skutkového stavu, existují další druhy.

Jedná se o tyto druhy:

- a) složený petit
- b) eventuální petit
- c) alternativní petit
- d) alternativní zmocnění

Ad a) Žalobce může v jednom žalobním petitu formulovat dva nebo více svých nároků vyplývajících z jednoho skutkového nebo více skutkových stavů, v tom případě se jedná o složený petit. Nelze však do jednoho petitu spojit jakékoliv nároky. Pro všechny nároky, o kterých bude rozhodováno, musí být dána pravomoc soudu a shodná

soudní příslušnost, a všechny nároky musí skutkově spolu souviset nebo se týkat týchž účastníků. V jednom složeném petitu uplatňuje žalobce vedle sebe dva nebo více nároků a žádá, aby mu všechny tyto nároky byly přiznány jedním rozsudkem.

příklad složeného petitu:

Žalovaný AA je povinen vydat žalobci BB automobil CC a zaplatit částku 50 000,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Ad b) V případě eventuálního petitu jde o to, že žalobce žádá soud, aby žalovanému byla uložena povinnost, případně soud vyhověl jinému požadavku – primární petit, a pro případ, že soud primární petit zamítne, aby bylo rozhodnuto o dalším požadavku – eventuální petit. Soud na prvním místě uloží povinnost vyplývající z nároku uvedeného v primárním petitu. O eventuálním petitu bude soud rozhodovat až tehdy, když bude prokázána neodůvodněnost nebo nemožnost plnění nároku uvedeného v primárním petitu. Soud může v rozsudku vyhovět pouze jednomu požadovanému plnění, podle primárního petitu nebo následně podle petitu eventuálního.

příklad eventuálního petitu:

Žalovaný AA je povinen vydat žalobci BB automobil CC do tří dnů od právní moci rozsudku.

Pro případ, že žalovaný automobil CC nemá, je povinen žalovaný zaplatit žalobci částku 50 000,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Ad c) Když žalobce žádá soud, aby žalovanému uložil povinnost například vydat mu určitou věc nebo podle volby žalobce zaplatit určitou částku, jde o alternativní petit. Žalovaný má právo volby, které plnění mu víc vyhovuje. Toto právo žalovaného na výběr plnění vyplývá z právního předpisu nebo ze smlouvy. Tam kde hmotné právo stanoví, že může dlužník poskytnout žalobci plnění dle své volby z více možných plnění, musí žalobce tuto možnost volby respektovat i v petitu. Soud, vyhově-li rozsudku, uloží povinnost žalovanému plnit podle jeho volby jeden nebo druhý nárok žalobce. Žalovaný může provést výběr plnění už v průběhu řízení, v tom případě soud uloží ve výroku rozsudku pouze jedno, žalovaným zvolené plnění. Provedením volby se

alternativní petit mění v petit jednoduchý, a od provedené volby už žalovaný nemůže odstoupit. Splnění jednoho nároku se žalovaný zároveň zbavuje povinnosti plnit nárok alternativní. Má-li možnost volby žalobce, musí tuto volbu provést ještě před podáním žaloby a žalovat jen o zvolené plnění.

příklad alternativního petitu:

Žalovaný AA je povinen podle své volby žalobci BB vydat automobil CC nebo zaplatit částku 50 000,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Ad d) Alternativní zmocnění¹⁰ je zvláštní druh petitu. Žalobce se v alternativním zmocnění dožaduje určitého plnění a zároveň v petitu projevuje ochotu přijmout místo požadovaného plnění, plnění jiné (např. zaplacením určité peněžité částky). Žalobce požaduje v petitu plnění, které mu náleží podle právního předpisu nebo na základě smlouvy, žalovaný však dostává možnost zbavit se tohoto plnění, plněním jiným, vyjádřeným v petitu, na které žalobce podle hmotného práva nemá nárok. Vyhoví-li soud primárnímu návrhu, stanoví též náhradní plnění, je-li toto plnění právně možné. Žalovaný splní svou povinnost i splněním náhradního plnění, avšak žalobce se může domáhat pouze plnění požadované v primárním petitu.

příklad alternativního zmocnění:

Žalovaný AA je povinen žalobci BB vydat automobil CC do tří dnů od právní moci rozsudku, tohoto plnění se může žalovaný zprostit zaplacením částky 50 000,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

2.5 Druhy žalob

Žaloby slouží k ochraně různých porušených nebo ohrožených práv. Rozdělujeme proto žaloby podle různých hledisek.

---

¹⁰ tzv. alternativa facultas

2.5.1 Žaloby podle obsahu petitu

Jedním způsobem třídění žalob je třídění podle obsahu žalobního petitu. Je to jediný způsob třídění žalob upraven zákonem. Jde však jen o demonstrativní výčet, a tak nelze vyloučit existenci jiných druhů žalob, které mají svůj podklad v hmotném právu.

§80 upravuje tyto druhy žalob:

- a) žaloba o osobním stavu
- b) žaloba o splnění povinnosti
- c) žaloba o určení, zda tu právní vztah je či není

Ad a) Žalobou o osobním stavu, neboli statusovou žalobou, se žalobce dožaduje autoritativní úpravy osobního stavu fyzické osoby, které v zásadě nejde upravit jinak, než vydáním soudního rozhodnutí. Tyto žaloby u většiny případů směřují k vydání rozsudku konstitutivní povahy s účinky nunc¹¹, a působí vůči všem. Rozhodnutí o těchto žalobách je závazné pro každého, nikoliv jen pro účastníky řízení.

Statusovou žalobou může být zahájeno např. tyto řízení:

- o rozvodu
- o neplatnosti manželství
- o určení, zda tu manželství je či není
- o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci registrovaného partnerství
- o určení otcovství
- o osvojení
- o způsobilosti k právním úkonům
- o prohlášení za mrtvého
- o popření otcovství.

příklad petitu statusové žaloby:

*Manželství uzavřené dne 25. 6. 2000 v Plzni mezi navrhovatelem
AA a odpůrkyní BB se rozvádí.*

---

¹¹ ex nunc – od nyní, od této doby, v tomto případě od právní moci rozhodnutí

Ad b) Žalobou na plnění se žalobce domáhá autoritativního určení splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva. Rozsudek v těchto věcech má na rozdíl od rozsudku o osobním stavu povahu deklaratorní, nezakládá, nemění ani neruší práva a povinnosti, jen potvrzuje existenci dříve vzniklých práv a povinností s účinky *ex tunc*¹² a působí výlučně vůči účastníkům daného řízení. Žaloby o splnění povinnosti jsou nejtypičtějším druhem žalob, které zahajují občanskoprávní řízení.

Povinnost, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva nebo povinnosti může spočívat:

- ve vydání určité věci, dodání nebo zaplacení určité částky
- ve vykonání určité práce nebo úkonu, učinění určitého projevu, uznání něčeho
- ve zdržení se určitého chování žalovaného a
- ve strpení určitého chování žalobce žalovaným¹³.

Rozsudek o splnění povinnosti je exekucním titulem (§251), v případě že povinný nesplní svou povinnost ve stanovené lhůtě. Nejde-li o povinnost spočívající v zaplacení peněžité částky, musí žalobce v žalobním petitu žaloby na plnění uvést některý ze způsobu výkonu rozhodnutí uvedených v §258 odst. 2. Rozsudek o uložení prohlášení vůle se nevykonává, protože sám pravomocný rozsudek nahrazuje požadované prohlášení vůle (§161 odst. 3).

příklady petitů žalob o plnění:

Žalovaný AA je povinen žalobci BB vydat automobil CC do tří dnů od právní moci rozsudku.

Žalovaný AA je povinen vyklidit a odevzdat žalobci BB byt CC do tří dnů od právní moci rozsudku.

---

¹² *ex tunc* – od tehdy, v tomto případě od okamžiku vzniku práv a povinností

¹³ Schelleová, I. a kolektiv: Civilní proces, Praha 2006, str. 329

Ad c) Žaloba, cílem které je vydání rozsudku o tom, že určitý právní vztah nebo právo existuje či neexistuje, se nazývá žalobou určovací. Žalobce se nedomáhá vydání rozsudku, který by mu sloužil jako exekuční titul, ale dožaduje se autoritativního stanovení existence nebo neexistence subjektivního práva ve vztahu ke konkrétnímu žalovanému. Předmětem určení existence či neexistence právního vztahu bývá například vlastnické právo k movité či nemovité věci, platnost či neplatnost smlouvy nebo dědické právo. Rozsudek v řízení o určení, zda tu právní vztah je či není, je rozsudkem deklaratorním, potvrzuje existenci dříve vzniklého právního vztahu či práva nebo naopak vysloví, že právní vztah či právo neexistují, s účinky ex tunc a působí pouze vůči účastníkům řízení.

Věcně legitimován k podání určovací žaloby je ten, kdo je účastníkem právního vztahu nebo práva, o němž má být v soudním řízení rozhodnuto. Zároveň musí mít žalobce naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není. Tento zájem je dán tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce, nebo kdy by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Tím je dán preventivní charakter určovací žaloby, která má poskytnout ochranu žalobcových práv, dříve než dojde k porušení těchto práv. Naléhavý právní zájem musí být dán objektivně. Nejde jen o subjektivní nejistotu žalobce, ale když je potřeba odstranit stav nejistoty a neurčitosti okamžitě a žalobce nemá jinou možnost než podat žalobu určovací, a v případě že není legitimován k podání žaloby na plnění.

Z tvrzených rozhodujících skutečností a z označených důkazů v určovací žalobě musí vyplývat, že žalobce má na určení, zda právní vztah nebo právo existuje nebo neexistuje, naléhavý právní zájem. Nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení není důvodem k odmítnutí žaloby soudem, vede však k jejímu zamítnutí. Soud však má i zde povinnost poučovací o tom, že je žalobce povinen tvrdit skutečnosti, které prokazují jeho naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Jde o vadu řízení, zamítne-li soud žalobu pro nedostatek naléhavého právního zájmu bez toho, aby splnil svou poučovací povinnost.

Žalobu na plnění v určité věci lze podat, i když ve stejné věci byla podána žaloba o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není. Žalobu na plnění lze podat i v případě, že byl vydán pravomocný rozsudek o tom, jestli určitý právní vztah nebo právo existuje nebo neexistuje. Důvodem je to, že podání určovací žaloby nezakládá

překážku probíhajícího, resp. zahájeného řízení ve stejné věci, a pravomocný rozsudek vydaný v řízení zahájeném určovací žalobou nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté ve vztahu k řízení zahájenému žalobou na plnění. To však neplatí v opačném případě, kdy podání žaloby na plnění zakládá překážku zahájeného řízení, a pravomocný rozsudek o žalobě na plnění zakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté ve vztahu k následné žalobě o určení.

Příklady petitů žaloby určovací:

Kupní smlouva, uzavřená mezi žalobcem AA a žalovaným BB ze dne 1. 9. 2008 je neplatná.

Výlučným vlastníkem automobilu AA je žalobce BB.

2.5.2 Další druhy žalob

Kromě žalob uvedených v §80 pojednávám pro doplnění o těchto dalších žalobách:

- a) žaloba o založení, změnu nebo zrušení právního vztahu
- b) vzájemná žaloba.

Ad a) Podáním žaloby o založení, změnu nebo zrušení právního vztahu, též konstitutivní nebo právotvorná žaloba, se žalobce dožaduje, aby soud svým rozhodnutím založil, změnil nebo zrušil právní vztah mezi účastníky řízení nebo aby nově upravil jejich vzájemná práva a povinnosti. Žalobce tedy žádá soud, aby vydal rozsudek konstitutivní povahy.

Konstitutivní žaloby musí mít vždy oporu v zákoně. Soud v řízení o konstitutivní žalobě může zakládat, měnit nebo rušit a nově upravovat vzájemná práva a povinnosti mezi účastníky pouze tehdy, kdy mu to zákon výslovně umožňuje.

Rozsudky v řízení o konstitutivní žalobě působí ve většině ex nunc, tedy když nabudou právní moci, výjimečně působí ex tunc tam, kde to zákon výslovně stanoví.

Konstitutivní žaloba se využívá hlavně v oblasti rodinného práva, občanského práva [kromě žaloby podle §80 písm. a) jsou to např. žaloba o určení doby plnění nebo žaloba na zrušení (§564 OZ)¹⁴ a vypořádání podílového spoluvlastnictví (§142 OZ)] a

obchodního práva [např. žaloba o zrušení obchodní společnosti a o její likvidaci (§68 ObchZ)¹⁵].

Ad b) Vzájemnou žalobou (§97) může v průběhu řízení žalovaný uplatnit u stejného soudu svůj vlastní nárok vůči žalobci. Lze ji podat kdykoli v řízení v prvním stupni do vyhlášení rozhodnutí, nikoli však v řízení odvolacím nebo dovolacím a může v ní uplatnit jakýkoli nárok vůči žalobci. Pro vzájemnou žalobu platí všechna ustanovení zákona o náležitostech žaloby.

Projednání a rozhodnutí o vzájemné žalobě je ze zákona spojeno s řízením o žalobě. K samostatnému řízení je soud povinen vzájemnou žalobu vyloučit za těchto okolností:

- podle §88 je místně příslušný k projednání a rozhodnutí vzájemné žaloby jiný soud
- k projednání a rozhodnutí o vzájemné žalobě je věcně příslušný jiný soud¹⁶.

Mimo výše uvedené povinnosti může soud vyloučit vzájemnou žalobu k samostatnému řízení z důvodů hospodárnosti a účelnosti řízení a má-li za to, že nejsou dány podmínky pro spojení věcí.

Projedná-li soud vzájemnou žalobu v jediném řízení společně s původní žalobou, rozhodne o nich jedním rozsudkem. Zastavení řízení zahájené původní žalobou nemá vliv na pokračování řízení o vzájemné žalobě.

2.6 Účinky žaloby

Zahájením řízení na základě žaloby vznikají účinky, které zasahují jak do práva procesního, tak do práva hmotného. Všechny účinky zahájení řízení trvají, dokud neskončí řízení bez ohledu na to, jestli skončí rozhodnutím ve věci samé nebo zastavením řízení.

---

¹⁴ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen OZ

¹⁵ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen ObchZ

¹⁶ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol.: Občanský soudní řád, komentář – I. Díl, 7. vydání, Praha 2006 str. 429

2.6.1 Procesněprávní účinky

Procesněprávní účinky:

- a) vznik procesněprávního účinku mezi účastníky a soudem
- b) vznik překážky litispendence
- c) perpetuatio fori
- d) vyčerpání žalobcova práva volit příslušný soud, včetně vyčerpání práva dovolávat se prorogace
- e) vznik povinnosti soudu provést řízení i bez dalších návrhů a povinnosti účastníků poskytovat soud potřebnou součinnost¹⁷.

Ad a) Podáním žaloby vzniká procesněprávní vztah mezi žalobcem a soudem, který je povinen doručit žalobu ostatním účastníkům řízení. Doručením žaloby žalovanému tak vzniká trojstranný procesněprávní vztah mezi žalobcem, žalovaným a soudem jako nezávislým třetím.

Ad b) Překážka věci zahájené brání tomu, aby ve stejné věci probíhalo u soudu současně dvě nebo více řízení (§83 odst. 1). O totožnost věci jde tehdy, týká-li se stejného předmětu řízení a stejných osob.

Ad c) Okolnosti pro určení místní a věcné příslušnosti, které byly známé v době zahájení řízení, jsou rozhodující až do skončení řízení (§11 odst. 1). K okolnosti týkající se změny příslušnosti soudu nastalé po zahájení řízení, tedy nelze přihlížet.

Ad d) Řízení se může konat u kteréhokoli soudu, který je místně příslušný (§11 odst. 2). Podáním žaloby u jednoho soudu žalobce vyčerpává možnost práva volit příslušný soud (§87).

V obchodních věcech mohou účastníci řízení písemnou dohodou zvolit místní příslušnost soud (§89a). Po provedení této volby nelze změnit tuto příslušnost.

Ad e) Soud je po zahájení řízení povinen v něm postupovat i bez dalších návrhů (§101 odst. 1), tím je vyjádřena zásada oficiality.

Účastníci řízení jsou povinni vylíčit všechny rozhodující skutečnosti

---

¹⁷ Winterová A. a kol.: Civilní právo procesní, 5. vydání, Praha 2008, str. 368-369

významných pro rozhodnutí věci, označit důkazní prostředky potvrzující vylíčené skutečnosti a dbát pokynů soudu (§101 odst. 1).

2.6.2 Hmotněprávní účinky

Zahájení řízení působí i na běh lhůt. Podáním žaloby u soudu dochází k tomu, že promlčecí doba po dobu řízení neběží (§112 OZ) a proto nemůže nastat promlčení práva, které je předmětem řízení. Podmínkou je, aby žalobce uplatnil své právo u soudu nebo jiného příslušného orgánu nejpozději v poslední den promlčecí lhůty a řádně pokračoval v zahájeném řízení.

Včasné podání žaloby a tedy i zahájení řízení má za následek, že nedojde k zániku práva¹⁸. V případech stanovených zákonem zaniká právo, které nebylo uplatněno ve stanovené lhůtě (§583 OZ).

2.7 Dispozice s žalobou

Jednou ze zásad ovládajících civilní proces je zásada dispoziční. Je na účastnících řízení, aby uplatňovali a hájili svá práva. Žalobce proto může v průběhu řízení svoji žalobu měnit či vzít zpět.

2.7.1 Změna žaloby

Žalobce je oprávněn v průběhu řízení měnit žalobu (§95 odst. 1). Změna žaloby je však podmíněna souhlasem soudu, protože může být v nesouladu se zásadou hospodárnosti řízení. Změnou žaloby se rozumí změna petitu nebo vylíčení rozhodujících skutečností (např. žalobce požaduje více, požadavek jiného plnění, nové vylíčení skutkových okolností nebo změna žaloby na plnění na žalobu určovací).

Změnu žaloby je možné učinit kdykoli v průběhu řízení v prvním stupni, a je možné provést změnu i v odvolacím řízení. Žalobce provádí změnu formou podání ve věci samé (např. ústně do protokolu, písemně...). O změně žaloby rozhoduje soud usnesením¹⁹. Písemné vyhotovení usnesení doručí soud účastníkům, kteří nebyli

---

¹⁸ tzv. prekluze práva

¹⁹ proti tomuto usnesení se nelze odvolat

přítomní jednání, při kterém došlo ke změně žaloby.

Soud nepřipustí změnu, pokud by v důsledku změny žaloby nemohly výsledky dosavadního řízení sloužit jako podklad i pro řízení o změněném návrhu (§95 odst. 2). Nepřipustí-li soud změnu žaloby, pokračuje v řízení o původním návrhu.

2.7.2 Zpětvzetí žaloby

Žalobce může kdykoli za řízení vzít svou žalobu zpět, dokud nenabude právní moci rozhodnutí, kterým se řízení končí (§ 96). Žaloba může být vzata zpět zcela nebo pouze zčásti. Jde o dispoziční úkon žalobce, kterým dává najevo, že nemá další zájem na projednání své žaloby a že se v této věci vzdává soudní ochrany.

Vezme-li žalobce žalobu zpět, soud řízení zastaví a to celé řízení nebo jen v rozsahu žalobcova zpětvzetí a pokračuje v řízení s omezeným předmětem. Jestliže žalobce vezme zpět žalobu až po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně, které ještě nenabýlo právní moci, soud rozhodne v rozsahu zpětvzetí též o zrušení rozhodnutí. Zpětvzetí žaloby je neúčinné, bylo-li učiněno až po právní moci rozhodnutí.

Došlo-li k zpětvzetí předtím než soud zahájil jednání ve věci nebo k zpětvzetí žaloby na rozvod manželství, neplatnost manželství, určení, zda tu manželství je či není nebo zrušení, neplatnost nebo neexistenci registrovaného partnerství, je zpětvzetí žaloby účinné i bez vyjádření ostatních účastníků řízení. V ostatních případech může soud rozhodnout, že zpětvzetí není účinné, jestliže ostatní účastníci z vážných důvodů se zpětvzetím nesouhlasí.

3 Rozsudek

3.1 Pojem rozsudku

Soudní řízení vede k vydání rozhodnutí, kterým soud podává svůj právní názor na věc, předloženou soudu účastníky řízení. Rozhodování je projevem vůle soudu, autoritativním a závazným řešením sporu mezi účastníky. Vydání rozhodnutí je jednou z hlavních náplní soudů, jako nestranných a nezávislých orgánů státu. Je to procesní úkon typický pro soud a soudu vyhrazen.

Nejdůležitějším rozhodnutím je rozsudek. Rozsudkem se rozhoduje o věci samé (§152 odst. 1 věta první). Věc sama je nárok žalobce spolu s příslušenstvím, který je předmětem řízení. Usnesením soud rozhoduje ve věci samé tam, kde to stanoví zákon (§152 odst. 1 věta druhá).

Soud rozhoduje o věci samé usnesením např.:

- v dědickém řízení
- o úschovách
- o ustanovení opatrovníka v opatrovnickém řízení
- v exekučním řízení
- v řízení o soudním prodeji zástavy
- o obnově řízení
- o žalobě na obnovu řízení.

Rozsudek je slavnostnější formou rozhodnutí než usnesení. Vyhláší se „Jménem republiky“ (§157 odst. 1), musí být vyhlášen vždy veřejně (§156 odst. 1), i když veřejnost z jakéhokoli důvodu při projednávání chyběla, kdežto usnesení se vyhláší pouze přítomným účastníkům (§168 odst. 1) a nemusí se vyhlášovat usnesení, které soud vydal bez nařízení jednání.

Každé rozhodnutí se skládá ze dvou složek:

- a) skutkového zjištění
- b) právního posouzení.

Ad a) Při vydávání rozhodnutí vychází soud ze skutkového zjištění, které tvoří jeho základ. Rozhodující je stav v době vyhlášení rozhodnutí (§154 odst. 1). Ke

skutkovému zjištění dochází prostřednictvím provedených důkazů a jiných poznatků soudu.

Ad b) Po zjištění skutkového stavu musí soud danou věc právně posoudit. Jde o vyhledání, interpretaci a aplikování právní normy, řešící a dopadající na zjištěný skutkový stav věci.

3.2 Náležitosti rozsudku

§157 upravuje náležitosti, které musí písemné vyhotovení rozsudku obsahovat. Po slovech „Jménem republiky“ se v rozsudku uvede:

- označení soudu
- jména a příjmení soudců a přísedících
- označení účastníků a jejich zástupců
- účast státního zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových
- označení projednávané věci
- znění výroku
- odůvodnění rozsudku
- poučení o tom, zda je přípustný opravný prostředek nepočítaje v to žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost, a o lhůtě a místu k jeho podání
- poučení o možnosti výkonu rozhodnutí
- den a místo vyhlášení

Písemné vyhotovení rozsudku, které se zakládá do spisu, se nazývá originál. Kromě originálu se vyhotovují stejnopisy v potřebném množství. Ty se doručují účastníkům řízení, popřípadě jejich zástupcům do vlastních rukou (§158 odst. 2). Rozsudek se vyhotovuje v listinné podobě s předtištěným malým státním znakem České republiky, dále následuje text „Česká republika“, pod ním „Rozsudek“ a „Jménem republiky“. Jednací číslo rozsudku skládající se ze spisové značky a čísla listu se nachází v pravé horní části.

3.2.1 Záhloví rozsudku

Úvodní část rozsudku obsahuje tyto náležitosti:

- a) označení soudu
- b) označení soudců a přísedících
- c) označení účastníků a jejich zástupců
- d) účast státního zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových
- e) označení projednávané věci.

Ad a) V rozsudku je soud, který rozhodnutí vydal označen názvem a městem, ve kterém má sídlo (např. Obvodní soud pro Prahu 1, Krajský soud v Ostravě, Vrchní soud v Praze). U názvu Nejvyššího soudu se neuvádí město, ale název republiky (Nejvyšší soud České republiky).

Ad b) Předseda senátu a další jeho členové jsou označeni akademickým titulem, jménem a příjmením.

Ad c) V úvodní části rozsudku musí být účastníci řízení, tedy žalobce a žalovaný, přesně označeni, tak jak je tomu v žalobě. V případě většího počtu žalobců jsou v rozsudku rozlišeni pomocí malých písmen abecedy (a, b, c, d...). U většího množství žalovaných se používají arabské číslice (1, 2, 3, 4...).

Je-li účastník zastoupen advokátem, označuje se v rozsudku jménem, příjmením a uvedením akademického titulu, údaj o tom, že je advokát a uvedením jeho sídla. Ostatní zástupci účastníků řízení jsou v rozsudku označeni stejně jako účastníci.

Ad d) Samostatně se uvádí účast státního zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových v záhlaví jen tehdy, pokud vstoupí do řízení až po jeho zahájení. Pokud by sami podali žalobu, označovali by se spolu s dalšími účastníky.

Ad e) Projednávaná věc se označuje stejně jako označení věci, které se žaloba týká. Je to stručné a výstižné uvedení předmětu řízení.

Jde-li o mezitímní rozsudek, částečný rozsudek, rozsudek pro zmeškání či rozsudek pro uznání, v úvodní části rozsudku se to uvede, pouze pokud bylo rozhodnuto těmito druhy rozsudků. V záhlaví se neuvádí, bylo-li rozhodnuto rozsudkem konečným.

3.2.2 Výrok rozsudku

Ve výrokové části rozsudku soud uvádí obsah rozhodnutí. Rozhodnutí o povinnosti k náhradě nákladů řízení (§155 odst. 1) obsahuje rozsudek v tom případě, že se jedná o rozsudek konečný.

Výrok rozsudku musí odpovídat žalobnímu petitu, jak jej navrhl žalobce. Nejde o doslovné citování petitu, ale o to aby výrok vyjadřoval stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce v petitu domáhá. Jak bylo zmíněno výše, soud musí rozhodnout o celé projednávané věci a v zásadě nemůže přiznat více práv nebo uložit více povinností požadovaných v petitu²⁰.

Výrok musí být přesný, stručný, určitý, srozumitelný a úplný. Je to potřebné k tomu, aby mohl být rozsudek vykonán po materiální stránce.

Rozsudek, který obsahuje více výroků, musí jednotlivé výroky od sebe rozlišovat. Děje se tak pomocí římských číslic (I, II, III, IV...).

Rozhoduje-li soud o žalobě o peněžité plnění, uloží toto plnění v korunách českých. Podle §155 odst. 2 však může být výrok rozsudku o plnění v penězích vyjádřen v cizí měně, pokud to neodporuje okolnostem případu a jestliže plnění vychází z právního úkonu, v němž je vyjádřen v cizí měně, žalobce požaduje plnění v cizí měně a devizové předpisy umožňují tomu, kdo má plnit, plnění v navrhované cizí měně poskytnout bez zvláštního povolení, nebo některý z účastníků je cizincem.

V některých případech může soud v rozsudku rozhodnout o jeho uveřejnění. Jde o případy ochrany práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním, ochrany práv z duševního vlastnictví a ve věcech ochrany práv spotřebitelů (§155 odst. 4). Na návrh žalobce učiněný nejpozději před vyhlášením rozsudku, kterým vyhovuje žalobě, může soud přiznat právo uveřejnit rozsudek na náklady neúspěšného účastníka řízení.

---

²⁰ výjimka viz §153 odst. 2

3.2.3 Odůvodnění rozsudku

Po výroku následuje v písemném vyhotovení rozsudku jeho odůvodnění. Soud v odůvodnění dává najevo, jakými úvahami byl veden při rozhodování, jak zhodnotil předvedené důkazy a jakou váhu jim přiřkl. Zákon nedovoluje soudu, aby do odůvodnění přepisoval ze spisu skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Odůvodnění musí soud formulovat vlastními slovy, aby bylo jasné, stručné, výstižné a hlavně musí dbát o to, aby bylo přesvědčivé (§157 odst. 2 věta druhá).

Odůvodnění může být v rozsudku uvedeno jako úplné nebo ve zkrácené verzi. Pokud zákon nestanoví, že stačí v rozsudku uvést zkrácenou formu odůvodnění, vyhotovuje se v jeho úplné podobě. Podle §157 odst. 2 v úplném odůvodnění soud uvádí:

- a) čeho se žalobce domáhal, a z jakých důvodů
- b) jak se ve věci vyjádřil žalovaný
- c) stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv
- d) o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil a proč neprovedl i další důkazy
- e) jaký závěr učinil o skutkovém stavu
- f) právní posouzení věci²¹.

Ad a) Soud v úvodě odůvodnění stručně uvede znění žalobního petitu nebo jiného návrhu na rozhodnutí. Soud též uvede, čím žalobce zdůvodnil své požadavky po skutkové stránce vyplývající z vylíčení rozhodujících skutečností, podle stavu, který byl aktuální v době vyhlášení rozhodnutí.

Ad b) Žalovaný má právo vyjádřit se k věci, která je předmětem řízení, má právo uvádět skutečnosti na svoji obranu. Tyto údaje jsou součástí odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku spolu s námitkami ostatních účastníků řízení, podle stavu, jaký tu byl v době vyhlášení rozhodnutí.

Ad c) V odůvodnění je soud povinen stručně a jasně vyložit, která skutková zjištění na základě provedených důkazů, shodných tvrzení účastníků či jiného zákonem

---

²¹ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol.: Občanský soudní řád, komentář – I. Díl, 7. vydání, Praha 2006 str. 724-726

stanoveného způsobu vzal za prokázané, a která nikoliv, a dále může vyložit, která skutková zjištění považuje za významná pro rozhodnutí a která za bezvýznamná.

Ad d) Výkladem, o které důkazy soud opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se řídil při hodnocení důkazů, soud uvádí, z jakých důkazů vyplývá jeho skutkové zjištění, a to u každého jak prokázaného, tak neprokázaného skutkového zjištění samostatně a jak provedené důkazy hodnotil, hlavně v případě protichůdných důkazů. Při tomto výkladě soud dbá o to, aby zohlednil konkrétní okolnosti každé projednávané věci, a to rozsah dokazování, složitost zjišťování skutkového stavu věci a množství navržených důkazů. Z hlediska přezkoumatelnosti rozhodnutí musí být tento výklad jasný, určitý a srozumitelný.

V případě, že soud neprovedl důkazy navrhované účastníky řízení, musí vylíčit, z jakého důvodu těmto návrhům nevyhověl.

Ad e) Závěr, který soud učinil o skutkovém stavu věci, se nazývá skutková věta. Je to stručné a výstižné vyjádření zjištěného skutkového stavu věci, a který slouží jako základ pro právní posouzení věci.

Ad f) Odůvodnění rozsudku uzavírá výklad o tom, jak soud posoudil věc, která byla předmětem řízení po právní stránce. Soud v posouzení uvádí, z jakých ustanovení zákona případně jiného právního předpisu vycházel. Soud musí zjištěný skutkový stav podřadit pod určitou právní normu, tuto normu interpretovat a aplikovat na daný případ.

Právní posouzení věci obsahuje i výklad o tom, jaká práva a povinnosti mají účastníci řízení ve vztahu k projednávané věci na základě zjištěného skutkového stavu podle uvedených právních norem a jak soud v dané věci rozhodl.

V rozsudku pro zmeškání a v rozsudku pro uznání postačí, když se uvede odůvodnění ve zkrácené podobě (§157 odst. 3). Toto odůvodnění musí obsahovat uvedení údajů o předmětu řízení a důvody, pro které soud rozhodl rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání. Údaj o předmětu řízení slouží na to, aby bylo jasné, o jaké věci bylo soudem rozhodnuto a vůči jakým věcem tvoří toto rozhodnutí do budoucna překážku věci rozhodnuté. V důvodech se uvede, z jakých skutečností soud vycházel, když shledal důvody pro vydání výše uvedených rozsudků.

Zkrácená podoba odůvodnění rozsudku se uvádí i v písemném vyhotovení

rozsudku, proti němuž není odvolání přípustné nebo proti němuž se účastníci vzdali odvolání (§157 odst. 4). Obsahuje údaj o předmětu řízení, stejně jak je tomu u rozsudku pro zmeškání a rozsudku pro uznání, skutkovou větu, ve které soud uvede pouze, jaký skutkový stav zjistil a stručné právní posouzení věci, a to tak, že soud uvede pouze, z jakých ustanovení při rozhodování vycházel.

3.2.4 Poučení

Účastníci řízení jsou často osoby bez právního vzdělání s různou úrovní právních znalostí a ve většině případů ani nemusí být zastoupeni osobou, která má právní vzdělání. Z hlediska zachování rovnosti účastníků řízení a možnosti stejného uplatnění svých práv v řízení je povinností soudu poučit účastníky o jejich procesních právech.

Tím je i další důležitá náležitost písemného vyhotovení rozsudku a to povinnost poučit účastníky řízení o možnosti:

- a) podat proti rozsudku opravný prostředek
- b) výkonu rozhodnutí

Ad a) Rozsudek prvního stupně obsahuje poučení o tom, zda je odvolání přípustné či přípustné není. V případě, že je odvolání přípustné soud v poučení uvede, v jaké lhůtě je možné odvolání podat a u kterého soudu může účastník, popřípadě vedlejší účastník, státní zastupitelství nebo Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, odvolání podat.

Poučení rozsudku soudu druhého stupně obsahuje informaci o tom, zda je dovolání přípustné či přípustné není nebo, že je přípustné jen za určitých předpokladů. Stejně jako v rozsudku soudu prvního stupně uvede soud v případě přípustnosti dovolání lhůtu, kterou je třeba dodržet k jeho podání a poučení o tom, u kterého soudu se dovolání podává. Toto poučení neobsahuje sdělení, že proti rozsudku soudu druhého stupně není přípustné odvolání.

Chybí-li v poučení o možnosti podat opravný prostředek některá ze zmíněných náležitostí nebo je některá náležitost uvedena chybně, jde o nesprávné poučení, které má za následek to, že je možné podat opravný prostředek ve lhůtě delší. V případě odvolání se lhůta prodlužuje na tři měsíce od doručení rozsudku (§204 odst. 2) a u

dovolání jde o lhůtu čtyř měsíců (§240 odst. 3).

Soud v písemném vyhotovení rozsudku uvádí pouze poučení o odvolání resp. dovolání, o ostatních mimořádných opravních prostředcích, teda o žalobě na obnovu řízení a žalobě pro zmatečnost není poučení přípustné (157 odst. 1).

Ad b) Jestliže je možné podle obsahu rozsudku vést výkon rozhodnutí, uvede soud tuto možnost v poučení. Soud přitom musí zohlednit případnou předběžnou vykonatelnost rozsudku, která může nastat ze zákona nebo ji může soud na návrh vyslovit ve výroku rozsudku (§162).

Soud zároveň poznamená, že nebude-li povinnost stanovená rozsudkem splněna dobrovolně, má oprávněný možnost domáhat se jejího splnění návrhem na soudní výkon rozhodnutí. Jde jen o obecné poučení, které neznamena povinnost soudu uvádět lhůtu k podání návrhu na výkon rozhodnutí, soud, u kterého se návrh podává nebo způsob provedení výkonu rozhodnutí.

Písemné vyhotovení rozsudku v řízení o rozvod manželství obsahuje mimo jiné zvláštní formu poučení. Soud poučí účastníky řízení o tom, že manžel, který přijal příjmení druhého manžela, může do jednoho měsíce od právní moci rozsudku o rozvodu manželství oznámit úřadu pověřenému vedením matrik, že přijímá své dřívější příjmení zpět, případně že upouští od užívání příjmení druhého manžela vedle svého dřívějšího příjmení²². Zároveň soud poučí účastníky o jejich povinnosti do 15 dnů od právní moci rozsudku o rozvodu manželství předložit občanský průkaz s rozsudkem opatřeným doložkou právní moci matičnímu úřadu k zápisu změny.

3.2.5 Závěrečná část rozsudku

Na závěr písemného vyhotovení rozsudku se uvede místo vyhlášení, tedy město, ve kterém má sídlo soud, který rozsudek vydal. Vedle místa se uvádí datum vyhlášení, a to den, měsíc a rok vyhotovení rozsudku. Označení místa a data vyhlášení rozsudku se nachází na levém spodním okraji jeho písemného vyhotovení.

Písemné vyhotovení rozsudku musí být podepsáno. V případě, že o věci rozhodoval samosoudce, podepisuje jej on, pokud o věci rozhodoval senát, podepisuje

---

²² §29 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

jej předseda senátu, který rozsudek vydal (§158 odst. 1). Jestliže z nějakého důvodu nemůže rozsudek podepsat předseda senátu, učiní tak za něj jiný člen senátu. Pokud rozsudek vydaný v řízení před samosoudcem nemůže podepsat tento samosoudce, podepisuje rozsudek soudce, kterého k tomu pověřil předseda soudu. V těchto případech obsahuje závěrečná část písemného vyhotovení rozsudku důvody, pro které rozsudek podepsal jiný soudce. Podpisy se nacházejí na pravém spodním okraji.

Stejnopis písemného vyhotovení rozsudku ale tyto podpisy neobsahuje, ty obsahuje pouze originál. Stejnopis sice obsahuje jméno předsedy senátu, resp. samosoudce, není jím však podepsáno. Podepisuje jej pověřený zaměstnanec soudu, s uvedením zkratky „v. r.“ a se slovy „za správnost vyhotovení“.

3.2.6 Oprava a doplnění rozsudku

Chyby v psaní, v počtech, jakož i jiné zjevné nesprávnosti v písemném vyhotovení rozsudku je předseda senátu²³ povinen je opravit kdykoliv i bez návrhu (§164). Jde např. o písařské chyby nebo omyly v součtech všech částí rozsudku s výjimkou výroku.

Oprava výše uvedených chyb výroku rozsudku se provádí formou opravného usnesení, stejně tak se provádí i oprava rozsudku pokud není možné provést opravu ve všech stejnopisech rozsudku. Toto opravné usnesení se doručí účastníkům řízení. Soud může odložit vykonatelnost rozsudku na dobu, pokud opravné usnesení nenabude právní moci. V případě, že byly opravným usnesením odstraněny chyby, běží od doručení opravného usnesení znovu lhůta k podání odvolání proti opravovanému rozsudku.

Další možností opravy rozsudku je oprava odůvodnění (§165). Účastník řízení, případně vedlejší účastník, státní zastupitelství nebo Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových může navrhnout, aby bylo odůvodnění opraveno, jestliže s odůvodněním nesouhlasí. Musí tak učinit dříve, než rozsudek nabude právní moci. Oprava odůvodnění je možná, pokud odůvodnění rozsudku nemá podklad ve zjištění skutkového stavu. Soud prvního stupně, který rozsudek vydal, rozhodne o návrhu na opravu usnesením bez nařízení jednání. Jestliže soud prvního stupně nevyhoví návrhu, předloží věc k rozhodnutí odvolacímu soudu.

---

²³ resp. samosoudce, viz §36d odst. 2

Do patnácti dnů od doručení rozsudku může účastník řízení navrhnout, aby soud doplnil rozsudek, v případě, že soud nerozhodl o některé části předmětu řízení, o nákladech řízení nebo o předběžné vykonatelnosti rozsudku (§166 odst. 1). Jestliže rozsudek nenabyl právní moci, může jej soud vydat doplňující rozsudek i bez návrhu.

Došlo-li k opominutí některé části předmětu řízení, soud učiní doplnění formou rozsudku. V ostatních případech, když soud nerozhodl o nákladech řízení nebo o předběžné vykonatelnosti, se tak děje vydáním doplňujícího usnesení.

Doplňující rozsudek nemá vliv na právní moc původního rozsudku ani na jeho vykonatelnost.

3.3 Fáze soudního rozhodování

Zákon upravuje pravidla soudního rozhodování. Účelem zákonné úpravy fází rozhodování je úsilí o dokonalizaci postupu a náležitostí rozhodnutí, jakož i o zajištění právní jistoty²⁴.

3.3.1 Vznik rozsudku

Rozsudek může vynést jak samosoudce, tak senát. Jestliže rozsudek vzniká v řízení před samosoudcem, zákon neupravuje pravidla pro takové vynesení rozsudku. V případě, že rozsudek vynáší senát, je potřebné zachovat zákonem stanovený postup, aby byl rozsudek skutečným projevem vůle celého senátu. O rozsudku se rozhoduje hlasováním, kterého jsou povinni se zúčastnit všichni členové senátu. Porady senátu, při kterém dochází k hlasování se kromě členů senátu, může zúčastnit pouze zapisovatel. Účastníci ani nikdo jiný nesmí být přítomen porady senátu. Při hlasování, které řídí předseda senátu, jsou si všichni členové rovni. Hlasování probíhá tak, že přisedící hlasují před soudci, mladší soudci před soudci staršími a poslední hlasuje předseda senátu. O poradě se sepisuje protokol obsahující výrok rozsudku a hlasy soudců, kteří hlasovali proti²⁵.

---

²⁴ Winterová A. a kol.: Civilní právo procesní, 5. vydání, Praha 2008, str. 299

²⁵ tzv. separátní votum

3.3.2 Vyhlášení rozsudku

Rozsudek je třeba vždy vyhlásit, a to veřejně, a pokud je to možné ihned po skončení jednání (§156). Okamžikem vyhlášení rozsudku je jím soud vázán.

Ústním vyhlášením soud veřejně sděluje obsah rozsudku účastníkům řízení nebo komukoli jinému, kdo má o to zájem, i když byla veřejnost po celou dobu jednání případně jeho část vyloučena. Jde o projev zásady veřejnosti soudního řízení.

Rozsudek vyhlašuje předseda senátu jménem republiky. Vyhlášení rozsudku obsahuje úplné znění výroku, odůvodnění aspoň v takovém rozsahu, aby z něho výrok rozsudku vyplýval, poučení účastníků o odvolání či dovolání a poučení o možnosti provést výkon rozhodnutí.

Předseda senátu vyzve po vyhlášení rozsudku účastníky řízení, aby se vyjádřili, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozsudku.

3.3.3 Písemné vyhotovení rozsudku

Po vyhlášení musí být rozsudek písemně vyhotoven. Písemné vyhotovení rozsudku je veřejnou listinou (§138) a slouží jako doklad o tom, jak soud ve věci rozhodl. Zákon přesně stanovuje, jaké náležitosti má písemné vyhotovení rozsudku obsahovat, o těchto náležitostech sem se již výše zmínil (viz oddíl 3.2).

3.3.4 Doručení rozsudku

Písemné vyhotovení rozsudku musí být doručeno účastníkům. Doručuje se pouze stejnopis písemného vyhotovení rozsudku, protože originál zůstává založen ve spise. Stejnopis je opatřen kulatým úředním razítkem a na žádost účastníka je na něm vyznačena doložka právní moci a vykonatelnosti.

Stejnopisy písemného vyhotovení rozsudku se doručují do vlastních rukou účastníkům řízení, v případě zastoupení se doručuje místo účastníkům pouze jejich zástupcům, dále se doručuje vedlejším účastníkům, příslušnému státnímu zastupitelství nebo Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Soud může doručit stejnopisy už při skončení jednání, v případě že se účastníci vzdali odvolání hned po skončení jednání, které rozsudku předcházelo (§158 odst. 3). V ostatních případech je soud povinen odeslat stejnopis rozsudku účastníkům nejpozději do třiceti dnů od ode dne vyhlášení rozsudku (§158 odst. 4)²⁶.

Doručení stejnopisu písemného vyhotovení rozsudku má význam z hlediska běhu lhůt k podání odvolání či dovolání a též jsou na doručení stejnopisu vázány vlastnosti rozsudku, a to právní moc a jeho vykonatelnost.

3.4 Vlastnosti rozsudku

Po vynesení, vyhlášení, písemném vyhotovení a doručení rozsudku dodatečně nastávají jeho účinky, právní moc a vykonatelnost.

3.4.1 Právní moc rozsudku

Právní mocí rozsudku rozumíme jeho vlastnost, která nastává následně při splnění stanovených předpokladů.

Rozlišujeme dva různé účinky spojené s právní mocí:

- a) formální právní moc
- b) materiální právní moc

Ad a) Rozsudek nabývá právní moci, jestliže byl řádně doručen a nelze jej napadnout odvoláním (§159), protože odvolání není vůbec přípustné, marně uplynula lhůta k podání odvolání nebo oprávněná osoba se odvolání vzdala či podané odvolání vzala zpět.

Právní moc nabývá rozsudek

- dnem, kdy byl doručen, jestliže odvolání není přípustné nebo oprávněná osoba se vzdala odvolání,
- dnem, kdy byl doručen rozsudek druhého stupně o odvolání,
- dnem následujícím den, kdy marně uplynula patnáctidenní lhůta pro podání odvolání, jestliže odvolání podáno nebylo, odvolání bylo vzato zpět nebo bylo odvolání odmítnuto soudem.

Ad b) Materiální právní moc má dvě stánky, pozitivní vyjadřuje závaznost

---

²⁶ uvedená lhůta může být prodloužena předsedou soudu o dalších šedesát dnů

pravomocného rozhodnutí a negativní, která vyjadřuje nezměnitelnost pravomocného rozhodnutí.

Výrok pravomocného rozsudku je závazný jen pro účastníky řízení, pokud zákon nestanoví jinak (159a odst. 1). Rozsudek je závazný pro všechny účastníky nehledě na to, jestli vystupují na straně žalobce či žalovaného a zda jsou samostatnými či nerozdílnými společníky a je závazný i pro všechny jejich právní nástupce. Ve stejném rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku pro účastníky řízení, je závazný i pro všechny orgány státu (§159a odst. 4) jen potud, pokud pravomocný rozsudek posuzují jako předběžnou otázku v řízení, v němž vydávají autoritativní rozhodnutí. Pro každého je závazný výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o osobním vztahu (§159a odst. 3).

Nezměnitelnost pravomocného rozsudku znamená, že bylo-li o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky řízení věc projednána znovu (159a odst. 5). Nezměnitelnost pravomocného rozhodnutí zakládá překážku věci rozhodnuté. Jedná se o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, která vede k zastavení řízení. O stejnou věc jde, jedná-li se v novém řízení o stejný předmět řízení a stejné osoby jako v řízení o němž bylo pravomocně rozhodnuto. Totožnost předmětu řízení je dána, když v novém řízení stejný nárok nebo stav vyplývá ze stejného skutkového tvrzení, kterým byl uplatněn. O totožnost osob se jedná i v případě, že by v novém řízení měli vystupovat nástupci účastníků řízení, které bylo pravomocně skončeno.

Rozsudky, kterými nebylo rozhodnuto o celém předmětu řízení, tedy rozsudky mezitímní a rozsudky částečné nezakládají překážku věci pravomocně rozsouzené, protože soud v těchto věcech bude ještě v řízení pokračovat. Rozsudek částečný však tvoří tuto překážku pouze v té části věci, ve které jím bylo rozhodnuto. Překážku věci pravomocně rozhodnuté nezakládá ani pravomocný rozsudek v řízení o určení zda tu právní vztah je či není vůči řízení o splnění povinnosti. V opačném případě tomu už tak není.

Nezměnitelnost pravomocného rozhodnutí je však jen relativní. Existují zákonem stanovené případy, ve kterých je možné, aby i pravomocné rozhodnutí bylo změněno, popřípadě zrušeno. Jde však jen o výjimky z pravidla, že pravomocné rozhodnutí je nezměnitelné. Pravomocné rozhodnutí může být změněno podáním

mimořádného opravného prostředku. Jedná se o dovolání, žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost. Zákon přesně upravuje za jakých podmínek a v kterých konkrétních situacích mohou být mimořádné opravné prostředky podány. Kromě uvedených mimořádných opravních prostředků zná zákon i další možnosti změny pravomocných rozsudků.

3.4.2 Vykonatelnost

Vykonatelnost znamená, že povinnost uložená pravomocným rozsudkem může být přímo vynucena prostřednictvím státní moci i proti vůli povinného.

Povinnost uložena v rozsudku musí být splněna v zákonné lhůtě tří dnů od právní moci rozsudku, v případě že se jedná o povinnost vyklidit byt, musí tak povinný učinit do patnácti dnů od právní moci rozsudku (§160 odst. 1). Soud však může v rozsudku určit soudcovskou lhůtu, která nesmí být kratší než lhůta zákonná nebo stanovit, že peněžité plnění může být placeno ve splátkách. Pravomocný rozsudek se stává vykonatelným, jakmile uplynula lhůta k plnění (§161 odst. 1). Uvedené platí pro rozsudky, kterými byla uložena povinnost k plnění.

Byla-li v rozsudku uložena jiná povinnost než povinnost k plnění (např. rozsudkem o určení nebo o osobním stavu), stává se rozsudek vykonatelným, jakmile nabyl právní moci (§161 odst. 2).

Výjimkou v nabývání vykonatelnosti rozsudku je jeho předběžná vykonatelnost. Rozsudky odsuzující k plnění výživného nebo pracovní odměny za poslední tři měsíce jsou předběžně vykonatelné, i když předběžná vykonatelnost nebyla ve výroku uvedena (§162 odst. 1). Jde o zákonem stanovenou obligatorní předběžnou vykonatelnost. Ve výroku rozsudku může soud nařídit předběžnou vykonatelnost rozsudku v případě, že by účastníkům hrozilo nebezpečí těžko nahraditelné nebo značné újmy (§162 odst. 2). Jedná se o fakultativní předběžnou vykonatelnost, kterou soud může vyslovit pouze na návrh účastníka řízení. Předběžná vykonatelnost znamená, že rozsudek se stává vykonatelným ještě předtím, než se stane pravomocným. Lhůta, kterou soud určí k plnění předběžně vykonatelných rozsudků, proto začíná běžet už od doručení stejnopisu rozsudku tomu, kdo má plnit (§160 odst. 4).

Mimo předběžné vykonatelnosti a prodloužení zákonné lhůty k plnění soudem

může dojít k jejímu odkladu. Podáním odvolání rozsudek nenabývá právní moci (§206 odst. 1), to má za následek, že nenastane vykonatelnost napadeného rozsudku, jestliže jeho vykonatelnost nastává zároveň s právní mocí nebo až po ní. U předběžně vykonatelných rozsudků odklad nenastává. U odvolání nastává odklad vykonatelnosti přímo ze zákona, kdežto u mimořádných opravních prostředků je na posouzení soudu, zda vykonatelnost rozsudku odloží.

3.5 Druhy rozsudků

Rozsudky můžeme rozdělovat podle různých kritérií, například:

- podle účinků na hmotněprávní vztah, který je předmětem řízení
- podle vyčerpání předmětu řízení
- podle obsahu a vztahu k žalobě
- zvláštní druhy rozsudků (pro zmeškání a pro uznání).

3.5.1 Konstitutivní a deklaratorní rozsudky

Třídění rozsudků podle účinků, které mají na hmotněprávní vztahy, které jsou předmětem řízení, spočívá v tom, že rozlišujeme rozsudky konstitutivní a deklaratorní. Do těchto dvou skupin můžeme zařadit jakékoli soudní rozhodnutí ve věci samé vydané v nalézacím řízení, co znamená, že existují dvě různé kategorie soudních rozhodnutí, a že neexistuje už žádná jiná kategorie kromě těchto dvou²⁷.

Konstitutivní rozsudky považujeme z hlediska hmotného práva za právní skutečnosti, s kterými je spojen se vznikem, změnou nebo zánikem hmotněprávního vztahu. Pravomoc soudu vydat konstitutivní rozsudek musí vyplývat z konkrétních zákonných ustanovení. Nelze proto tvrdit, že vydáváním konstitutivních rozsudků soud nahrazuje moc zákonodárnou nebo jde o soudcovskou zvůli. Soud zakládá, mění nebo ruší hmotněprávní vztahy pouze tam, kde to taxativně stanovuje hmotné právo a pouze v konkrétním případě, zákon ukládá meze, kde tak může soud učinit. Hmotněprávní vztahy vznikají, mění se nebo zanikají až vydáním rozsudku, nikoli přímo ze zákona.

---

²⁷ Zoulík F., Konstitutivní rozsudky, Právník 5/1966, str. 433

Konstitutivními jsou například všechny rozsudky o osobním stavu nebo rozsudky související s vypořádáním spoluvlastnictví.

Deklaratorní rozsudky autoritativně zjišťují existenci či neexistenci hmotněprávního vztahu, který vznikl už před soudním řízením bez toho, aby jakkoli tento právní vztah měnily. Pravomoc soudu vydávat deklaratorní rozsudky pramení z obecné funkce soudů poskytovat ochranu subjektivním právům a vyplývá z obecných ustanovení. Deklaratorními jsou například rozsudky na plnění nebo určovací rozsudky.

3.5.2 Rozsudek pro uznání

Jestliže žalovaný v průběhu řízení uzná nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání. Uzná-li žalovaný nárok proti němu žalobou uplatněný jen zčásti, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání, jen navrhne-li to žalobce (§153a odst. 1). Rozsudkem pro uznání lze rozhodnout pouze v řízení sporném a nelze ho vydat ve věcech, ve kterých nelze uzavřít smír (§153a odst. 2).

Předpokladem k vydání rozsudku pro uznání je tedy uznání nároku žalovaným. Jde o výslovný a bezpodmínečný projev vůle žalovaného doručený soudu, z kterého vyplývá, že žalovaný uznává nárok zcela, jen zčásti nebo pouze v základu. Uznat lze jen nárok, který je předmětem řízení a jeho příslušenství. Prohlášení o uznání nároku je třeba učinit některým ze způsobů podání podle §42 odst. 1. Je-li na straně žalovaného více osob, kteří jsou nerozlučnými společníky, je třeba k uznání nároku všech osob. Učiní-li uznání samostatný společník, zavazuje prohlášení pouze jeho.

Uzná-li žalovaný nárok jen zčásti, tedy v menším rozsahu než je uplatněn v žalobě soud vydá částečný rozsudek pro uznání. Pro vydání takového rozsudku je však nutný návrh žalobce. Řízení potom pokračuje a jeho předmět je pouze část původního nároku, kterou žalovaný neuznal. V případě, že žalobce takový návrh nepodá, se pokračuje v řízení o celém nároku s tím, že soud přihlédne k okolnosti, že žalovaný část nároku uznal.

Rozsudkem pro uznání rozhodne soud také tehdy, má-li se za to, že žalovaný nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal (§ 153 odst. 3).

V případě, že dojde k uznání nároku žalovaným a je-li rozsudek pro uznání přípustný, soud je povinen podle tohoto žalobcova uznání rozhodnout i v případě, že

žalobce na vydání rozsudku pro uznání nepodal návrh.

Proti rozsudku pro uznání soudu prvního stupně je odvolání přípustné pouze, když nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepříslušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát anebo skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jeho vydání (§205b).

3.5.3 Rozsudek pro zmeškání

Zmešká-li žalovaný první jednání, které se ve věci konalo, a to bez důvodné a včasné omluvy může soud rozhodnout rozsudkem pro zmeškání (§153b odst. 1) nebo-li tzv. kontumačním rozsudkem.

Rozsudek pro zmeškání může být vydán za předpokladu, že:

- žalovanému byla soudem doručena žaloba do vlastních rukou
- žalovanému bylo do vlastních rukou doručeno předvolání k jednání nejméně deset kalendářních dnů a ve věcech uvedených v §118b nejméně třicet kalendářních dnů přede dnem, kdy se má jednání konat
- žalovaný byl poučen, že bude rozhodnuto v jeho neprospěch rozsudkem pro zmeškání, jestliže jednání, k němuž byl předvolán, zmešká bez důvodné a včasné omluvy
- žalovaný se k jednání, které bylo prvním jednáním o věci, bez omluvy nedostavil, popřípadě jeho omluva, která došla soudu před zahájením jednání, je nedůvodná
- žalobce se k prvnímu jednání o věci dostavil a navrhl, aby bylo rozhodnuto pro zmeškání žalovaného
- na základě tvrzení obsažených v žalobě o skutkových okolnostech sporu je možné rozhodnout v neprospěch žalovaného, neboť právní posouzení těchto tvrzených skutkových okolností odůvodňuje závěr, že žaloba je opodstatněná
- rozsudek pro zmeškání je přípustný

- nejsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání²⁸.

Tyto předpoklady soud posuzuje podle stavu, který tu je v době prvního jednání, které se ve věci konalo a ke skutečnostem, které nastanou později, nemůže soud přihlížet.

Rozsudek pro zmeškání je možné vydat jen při prvním jednání, které se ve věci konalo (v dalším průběhu řízení to již možné není) a jen v případě, že se žalovaný k jednání bez omluvy nedostavil. Účastní-li se řízení na straně žalovaného více osob, kteří mají takové společné povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny, dojde ke zmeškání pouze tehdy, když se k jednání nedostaví všichni řádně předvolaní žalovaní (§153b odst. 2). To neplatí v situaci spojení více věcí ke společnému řízení, o kterých by mohlo být rozhodnuto v samostatném řízení, rozsudek pro zmeškání může být v tomto případě vydán v té z věcí, ve kterých se k prvnímu jednání žalovaný nedostavil, i když se ostatní žalovaní dostavili.

Vydání rozsudku pro zmeškání je omezeno i odstavcem 3 §153b. Stejně jako je tomu u rozsudku pro uznání, nelze vydat rozsudek pro zmeškání ve věcech, ve kterých lze uzavřít a schválit smír. Další nepřipustností rozhodnutí kontumačním rozsudkem je, případ, že rozsudkem by došlo ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky řízení. Nepřipustný je tak rozsudek pro zmeškání například v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví nebo o zrušení obchodní společnosti či družstva.

Na návrh žalovaného může soud zrušit rozsudek pro zmeškání, zmeškal-li žalovaný z omluvitelných důvodů první jednání, které se ve věci konalo, při němž byl tento rozsudek vynesena (§153b odst. 4). Žalovaný může tento návrh učinit nejpozději do dne právní moci rozsudku pro zmeškání. Tvrzení žalovaného, že zmeškal první jednání ve věci z omluvitelných důvodů musí být náležitě prokázáno. Má-li soud za to, že návrh žalobce na zrušení rozsudku pro zmeškání je nedůvodný, usnesením tento návrh zamítne. Zruší-li usnesením soud kontumační rozsudek, nařídí po právní moci tohoto usnesení nové jednání ve věci. Nedostaví-li se žalovaný bez včasné a důvodné omluvy ani k tomuto novému jednání, nemůže soud rozhodnout znovu rozsudkem pro

---

²⁷ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol.: Občanský soudní řád, komentář – I. Díl, 7. vydání, Praha 2006 str. 703-704

zmeškání.

Pokud žalovaný kromě návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání soudu prvního stupně podal proti rozsudku i odvolání a návrhu na zrušení kontumačního rozsudku bylo pravomocným usnesením vyhověno, k odvolání se nepřihlíží (§153b odst. 5).

Je na uvážení soudu zda rozsudek pro zmeškání vydá či nevydá. Soud posuzuje nejen splnění všech zákonných předpokladů pro vydání rozsudku pro zmeškání, ale též je-li jeho vydání vhodné.

Odvolání proti kontumačnímu rozsudku je možné ze stejných důvodů jako u rozsudku pro uznání (§205b).

4 Vzájemný vztah

4.1 Řízení sporné

Ve sporném řízení soud rozhoduje spor o existenci nebo neexistenci vzájemných práv a povinností mezi účastníky řízení, kteří stojí proti sobě na dvou stranách, na straně žalobce a na straně žalovaného. Jak na straně žalobce, tak na straně žalovaného se může vyskytovat více účastníků. Úplné vítězství jedné strany ve sporném řízení znamená úplnou porážku strany druhé.

4.1.1 Zásady sporného řízení

Procesní aktivita je dána účastníkům řízení, kteří požadují procesní ochranu svého právního zájmu. To je projevem dispoziční zásady typické pro řízení sporné. Dispoziční zásada dává možnost účastníkům nakládat s řízením a nakládat i s předmětem řízení. Vyznačuje se tím, že žalobce podá žalobu, bez které by sporné řízení nemohlo být zahájeno. Žalobce může kdykoli jím podanou žalobu vzít zpět a zastavit tak řízení nebo v průběhu řízení žalobu měnit. Naproti tomu žalovaný je oprávněn podat vzájemnou žalobu a rozšířit předmět řízení. Nakonec se můžou obě strany i dohodnout a uzavřít soudní smír (§99).

Se sporným řízením je spjatá i zásada projednací. Ve sporném procesu ovládaném zásadou projednací hrají významnou roli instituty „povinnost tvrzení“ a „povinnost důkazní“ a s nimi spojená břemena „břemeno tvrzení“ a „břemeno důkazní“²⁸. Žalobce, který se domáhá ochrany svého právního zájmu je povinen vylicít všechny jemu známé rozhodující skutečnosti a označit všechny jemu známé důkazy prokazující tvrzené skutečnosti. Soud však může provést i takové důkazy, které účastníci nenavrhli.

4.1.2 Zahájení řízení

Sporné řízení je možné zahájit pouze na návrh, tedy podáním žaloby, která musí splňovat stanovené náležitosti. Den, kdy dojde písemná žaloba soudu nebo den, kdy

---

²⁸ Winterová A. a kol.: Civilní právo procesní, 5. vydání, Praha 2008, str. 78

byla podána ústně do protokolu je dnem zahájení řízení, a to i za předpokladu že návrh neobsahuje náležitosti stanovené zákonem. Nedostatky žaloby, které nebyly odstraněny dodatečně nebo neodstranitelné nedostatky vedou k tomu, že žaloba bude odmítnuta nebo řízení bude zastaveno bez vydání rozhodnutí ve věci samé. Jakmile bylo řízení zahájeno, postupuje v něm soud i bez dalších návrhů tak, aby věc byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta. Přitom usiluje především o to, aby spor byl vyřešen smírně (§100 odst. 1).

Zahájením řízení je spojeno se vznikem procesněprávních účinků:

- vznik procesněprávního účinku mezi účastníky a soudem
- vznik překážky litispendence
- perpetuatio fori
- vyčerpání žalobcova práva volit příslušný soud, včetně vyčerpání práva dovolávat se prorogace
- vznik povinnosti soudu provést řízení i bez dalších návrhů a povinnosti účastníků poskytovat soud potřebnou součinnost

Během řízení nemůže dojít k promlčení nebo prekluzi práva. Zahájením řízení dochází k stavění promlčecích a prekluzivních lhůt, jako jeho hmotněprávní účinky.

4.1.3 Procesní podmínky

Soud kdykoli v průběhu řízení zkoumá, jestli jsou splněny předpoklady k tomu, aby mohl rozhodnout ve věci samé (§ 103). K těmto předpokladům, které zákon nazývá podmínky řízení, soud přihlíží z úřední povinnosti.

Právní teorie rozděluje procesní podmínky do těchto skupin:

- a) věcné procesní podmínky
- b) procesní podmínky na straně soudu
- c) procesní podmínky na straně účastníků řízení
- d) a negativní procesní podmínky²⁹.

---

²⁹ Schelleová, I. a kolektiv: Civilní proces, Praha 2006, str. 271

Ad a) První podmínkou řízení je podání žaloby. Žaloba jako návrh na zahájení sporného řízení musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti, aby mohla být věc projednána a rozhodnuta co nejdříve. Neodstranění nedostatků může vést k odmítnutí žaloby (více k vadám a jejich odstraňování viz oddíl 2.3.3).

Podáním žaloby vzniká žalobci poplatková povinnost, není-li žalobce od povinnosti zaplatit poplatek za řízení osvobozen. Nezaplacení soudního poplatku ani dodatečně na výzvu, může mít za následek zastavení řízení.

Ad b) Aby soud mohl věc projednat, a vydat ve věci pravomocné rozhodnutí musí na to mít pravomoc a být k projednání příslušný.

Pravomoc soudů je souhrn oprávnění a povinností, které jim dává zákon k výkonu jejich činností. V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů (§7 odst. 1).

Příslušnost soudu vymezuje oprávnění a povinnosti, tedy okruh působnosti mezi jednotlivými soudy navzájem.

Věcná příslušnost určuje, který soud ze soudní soustavy je oprávněn projednat a rozhodnout v konkrétní věci jako soud prvního stupně. Soudem prvního stupně může být okresní nebo krajský soud. Obecně je věcně příslušný soud okresní a zákon stanoví, ve kterých případech je věcně příslušný krajský soud (§9). Nedostatek věcné příslušnosti je důvodem k zrušení rozhodnutí.

Místní příslušnost určuje, který konkrétní soud je oprávněn projednat a rozhodnout věc ze soudů prvního stupně. Místně příslušný je obecný soud účastníka řízení, proti kterému směřuje návrh (§84). Následující paragrafy vymezují konkrétní obecný soud účastníka.

Funkční příslušnost určuje, který soud rozhoduje o řádných či mimořádných opravných prostředcích.

Ad c) Každý účastník musí mít způsobilost být účastníkem řízení, tedy mít procesní práva a povinnosti. Způsobilost být účastníkem řízení má každý, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti (§19).

Aby mohl účastník řízení samostatně vykonávat procesní úkony, aby mohl samostatně jednat před soudem, musí mít procesní způsobilost. Každý může před

soudem jako účastník samostatně jednat v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti (§20 odst. 1) .

Nemá-li účastník řízení dostatek procesní způsobilosti, musí být zastoupen zákonným zástupcem nebo zástupcem určeným soudem (§22 a §23). Každý účastník řízení má právo nechat se zastupovat v řízení zástupcem, kterého si zvolí na základě plné moci (§24).

Ad d) Zahájení řízení brání tomu, aby o téže věci probíhalo u soudu jiné řízení (§83 odst. 3). Překážka zahájeného řízení³⁰ má zabránit, aby se pokračovalo v řízení, které bylo zahájeno později.

Další negativní procesní podmínkou je překážka věci pravomocně rozhodnuté³¹ (viz oddíl 3.4.1).

Nedostatek procesní podmínky řízení může být odstranitelný nebo neodstranitelný. V případě neodstranitelného nedostatku podmínky řízení (např. překážka věci pravomocně rozhodnuté, překážka zahájeného řízení nebo nedostatek pravomoci soudu) musí soud řízení usnesením zastavit. Soud zastaví řízení i tehdy, když sice nedostatek odstranit lze, avšak nebyl-li nedostatek odstraněn ani po použití vhodných opatření. Za jistých okolností (např. nedostatek procesní způsobilosti účastníka řízení) nemůže soud řízení zastavit pro nedostatky podmínky řízení, ale tyto nedostatky musí být vždy odstraněny. Soud řeší nedostatky procesní podmínky z úřední povinnosti.

4.1.4 Jednání

Sporné řízení bez nařízení jednání je jen výjimkou z toho, že v něm zásadně jednání probíhá. Jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě listinných důkazů předložených účastníky a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali nebo s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí, není k projednání věci samé třeba nařizovat jednání (§115a).

Ve sporném řízení se věci zpravidla projednávají při ústním a veřejném jednání. K jednání jsou předvoláni účastníci řízení s předstihem, aby měli alespoň deset dnů k

---

³⁰ tzv. překážka litispendence

³¹ tzv. překážka rei iudicatae

přípravě a všichni, jejichž přítomnosti je třeba (§115 odst. 2). Předseda senátu je povinen připravit jednání, aby mohla být věc rozhodnuta při jediném jednání (§114a odst. 1).

Po označení projednávané věci a prezentaci osob je vyzván žalobce k přednesení žaloby a následně je vyzván žalovaný, aby se ústně k věci vyjádřil (§118 odst. 1). Dále následuje provedení důkazů a po něm závěrečné řeči účastníků řízení.

Sporné řízení obsahuje prvky koncentrace, které mají za úkol donutit účastníky řízení k včasnému skutkovému tvrzení a navrhování důkazů a neprotahovali tak celé řízení. V případě nesplnění povinností tvrzení a důkazní ve stanovené době může dojít k tomu, že soud nebude přihlížet k návrhům podaným po této době a rozhodne bez ohledu na ně. Koncepce může vyplývat buď ze zákona, nebo z rozhodnutí soudu.

4.1.5 Konec řízení

Sporné řízení zpravidla končí rozsudkem soudu ve věci samé, některých případech však řízení končí usnesením o jeho zastavení (např. odpadl důvod, pro který bylo řízení zahájeno nebo se řízení stalo nepřipustným pro nedostatek procesní podmínky).

4.2 Řízení nesporné

Druhým typem nalézacího řízení je řízení nesporné, jehož cílem je úprava právních vztahů mezi účastníky řízení do budoucna³², kteří nestojí proti sobě jako strany sporu, tedy žalobce a žalovaný. Účastníkem těchto řízení je navrhovatel a osoby, o jejichž právech a povinnostech má být rozhodnuto nebo jejichž práva mohou být rozhodnutím dotčena. V tomto řízení nejde o vítězství některého z účastníků.

Nesporné řízení je ovládáno zásadou oficiality, co znamená, že soud zahajuje řízení z důvodu ochrany zájmů společnosti sám i bez návrhu, z moci úřední. Vyšetřovací zásada se v nesporném řízení projevuje v tom, že soud nespolehá na aktivitu účastníků řízení, ale soud v zájmu společnosti činí takové úkony, které mu usnadní zjistit potřebný skutkový stav věci a vyhledat potřebné důkazy.

---

³² nesporné řízení má funkci preventivní

Řízení nesporné může být zahájeno jak na návrh, tak usnesením soudu bez návrhu (§81) v případě, že se dozví o skutečnostech, které takové zahájení odůvodňují buď z vlastní činnosti, nebo z podnětu jiné osoby (např. jiné soudy, správní úřady, fyzické osoby).

V nesporném řízení ustanovení o obecné místní příslušnosti ani příslušnosti dané na výběr nelze použít, protože účastníci nemají postavení stran. Místní příslušnost v nesporném řízení určuje ustanovení §88 o výlučné příslušnosti a některými dalšími paragrafy (např. §191a, §200a, §200e). Výjimkou ze zásady perpetuatio fori je, že příslušný soud může přenést příslušnost na jiný v případě, že se v průběhu řízení změní okolnosti, které určují příslušnost soudu. Věcná příslušnost se v zásadě určuje stejně jako v řízení sporném.

Rozdíly v průběhu řízení od sporného řízení mohou být například, že jednání v některých případech nesporného řízení není třeba nařizovat (např. §175j, §185a, §185j atd.), řízení nelze přerušit z důvodu nedostavení se účastníka k jednání, v nesporném řízení se nepoužijí ustanovení o koncentraci řízení.

Nesporné řízení se končí rozhodnutím ve věci samé, které má vždy formu usnesení, mající ve většině případů konstitutivní povahu. V nesporném řízení nemůže být vydán rozsudek pro zmeškání ani rozsudek pro uznání.

4.3 Žaloba a rozsudek

Žalobou žalobce žádá soud, aby autoritativně rozhodl o jeho právu proti žalovanému, a soud dává žalobci formou rozsudku odpověď na to, zda je žalobcem uplatněný nárok oprávněný nebo oprávněný není. Soud tak rozhodnutím právně vyřizuje žádost žalobce na ochranu svých ohrožených nebo porušených práv.

Konkrétněji jde o to, že žalobce formulací žalobního petitu podává návrh na znění výroku rozsudku. Vyhoví-li soud žalobě, může převzít petit do výroku rozsudku doslovně. Pokud však petit není vhodně vyjádřen, soud jinou formulací slov přesněji vyjádří stejná práva či povinnosti, kterých se žalobce domáhal.

Právě žalobní petit je tím, co určuje předmět řízení, popřípadě některé jiné dispozitivní úkony účastníků řízení (např. změna nebo částečné zpětvzetí žaloby anebo vzájemná žaloba).

Soud má rozsudkem rozhodnout o celém předmětu řízení (§152 odst. 2), a nezáleží na tom, jestli rozhodne kladně nebo záporně. Když žaloba obsahuje eventuální petit, rozhoduje soud o eventuálním petitu, jen pokud zamítne primární petit pro jeho neodůvodněnost. V případě alternativního žalobního petitu je soud povinen rozhodnout o všech požadovaných možnostech, pokud žalovaný neprovede volbu jedné z možností již během soudního řízení. O alternativním zmocnění soud rozhoduje jen v případě, že je primární petit důvodný.

Soud svým rozhodnutím žalobě vyhoví zcela nebo žalobu zcela zamítne anebo jí částečně vyhoví a částečně ji zamítne. Nerozhodl-li soud o některé části předmětu řízení, je třeba, aby byl rozsudek doplněn (viz oddíl 3.2.6).

Výjimkou ze zásady, že soud musí rozhodnout o celé projednávané věci, jsou případy, kdy soud rozhodne nejdříve jen o části předmětu řízení nebo jen o základu věci, jestliže je to účelné (§152 odst. 2 věta druhá).

Jedná se o:

- a) rozsudek částečný
- b) rozsudek mezitímní

Ad a) Částečným rozsudkem soud rozhoduje pouze o části předmětu řízení, o nároku pouze některého z více žalobců, o nároku proti jednomu z více žalovaných, o jedné z věcí spojených ke společnému řízení nebo o vzájemné žalobě.

V případě, že to vylučuje hmotněprávní povaha nároku nebo společenství účastníků řízení není možné vydat částečný rozsudek. Jde o případy, kde je předmětem řízení nedělitelné plnění nebo plnění dělitelné, které je třeba rozhodnout vcelku anebo jde-li o nerozdílné spolčníky. Částečný rozsudek nelze tedy vydat například v řízení o vypořádání společného jmění manželů.

Ad b) Mezitímním rozsudkem soud rozhoduje pouze o základu věci. Základem věci rozumíme posouzení všech otázek týkajících se nároku, kromě otázek týkajících se jeho výše. Mezitímní rozsudek je možný tam, kde je sporná sama existence žalobou uplatňovaného nároku tak i výše tohoto nároku.

Typický případ užití mezitímního rozsudku je v řízení o náhradu škody. Mezitímním rozsudkem o základu věci bude tedy rozhodnuto o samotné odpovědnosti

za škodu a v jakém rozsahu je žalovaný odpovědný. Konečným rozsudkem pak bude stanovena výše náhrady škody.

Vydání částečného či mezitímního rozsudku předpokládá další pokračování řízení. Ve výroku částečného či mezitímního rozsudku proto chybí rozhodnutí o náhradě nákladů řízení, soud v něm však uvede, že o náhradě nákladů bude rozhodnuto v konečném rozsudku. Po právní moci těchto rozsudků soud pokračuje s předmětem řízení, který je buď částí věci, o které nebylo dosud rozhodnuto, nebo výše žalobou uplatněného nároku. Okolnost, že jde o rozsudek částečný nebo mezitímní je soud povinen uvést v záhlaví rozsudku.

Soud je vázán žalobou nejenom z toho hlediska, že musí rozhodnout o celé projednávané věci, ale v zásadě nemůže přiznat více nebo něco jiného. Soud může překročit návrhy účastníků řízení a přisoudit více nebo něco jiného, než čeho se domáhají (§152 odst. 2).

Jde pouze o výjimky z uvedené zásady a to jen tehdy, jestliže:

- řízení bylo možno zahájit i bez návrhu – z toho vyplývá, že tato výjimka se použije jen za nesporného řízení
- z právního předpisu (hmotněprávní normy) vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky – platí pro sporné i nesporné řízení

4.4 Rozsudky podle obsahu

Druh rozsudku se musí shodovat s druhem žaloby, protože druh žaloby určuje, jaký druh rozsudku bude vydán. Členění žalob podle obsahu petitu, které vyplývá § 80, tedy odpovídá i členění rozsudků podle obsahu.

Podle toho rozdělujeme žaloby a rozsudky takto:

- žaloba o osobním stavu a rozsudek o osobním stavu
- žaloba na plnění a rozsudek na plnění
- žaloba určovací a rozsudek určovací

4.4.1 Rozsudek o osobním stavu

Rozsudkem o osobním stavu soud autoritativně rozhoduje o úpravě osobního statutu fyzické osoby. Nazývá se též rozsudkem statusovým. Rozsudek o osobním stavu upravuje osobní poměry občana do budoucna a jeho účinky nastávají od právní moci rozsudku. Statusové rozsudky nejsou závazné jenom pro účastníky řízení, ale působí vůči všem.

Rozsudky o osobním stavu mohou být deklaratorní (např. rozsudek o určení zda tu manželství je či není), avšak většina statusových rozsudků je konstitutivní povahy, tedy zakládá, mění nebo ruší právní vztah mezi účastníky řízení anebo nově upravuje jejich vzájemná práva a povinnosti.

Rozsudkem o osobním stavu soud rozhoduje například o rozvodu či neplatnosti manželství, o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci registrovaného partnerství, o určení otcovství, o způsobilosti k právním úkonům nebo o prohlášení za mrvého.

4.4.2 Rozsudek na plnění

Nejčastějším rozsudkem ve sporném řízení je rozsudek na plnění. Rozsudkem na plnění soud autoritativně ukládá splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního stavu nebo z porušení práva.

Soud může rozsudkem na plnění uložit žalovanému povinnost vydat věc, dodat nebo zaplatit určitou částku, vykonat určitou práci nebo úkon, učinit určitý projev vůle, něco uznat, zdržet určitého chování, strpět určité chování žalobce.

Rozsudek na plnění pouze deklaruje porušení práva resp. existenci nároku, tedy obnovuje žalobcovo porušené právo se zpětným účinkem od vzniku tohoto práva. Závaznost tohoto rozsudku směřuje pouze vůči samotným účastníkům řízení.

Rozsudek na plnění je odpovědí na žalobu na plnění, kterou se žalobce domáhá vydání exekučního titulu, tedy uložení povinnosti něco dát (dare), něco konat (facere), něčeho se zdržet (omittere) nebo něčeho strpět (pati).

Rozsudek na plnění má reparační funkci, protože jím soud ukládá odstranit poruchy v právním vztahu.

4.4.3 Rozsudek určovací

Rozsudkem určovacím soud autoritativně určuje, zda tu právní vztah nebo právo je či není. Podmínkou je naléhavý právní zájem žalobce na určení existence nebo neexistence právního stavu nebo práva tam, kde by bez tohoto určení bylo žalobcovo právo ohroženo, nebo kde by se bez tohoto určení stalo právní postavení žalobce nejistým.

Rozsudky určovací lze rozdělit podle toho, zda jde o:

- určení právního vztahu
- určení práva
  - určovací rozsudek kladný (jde o určení existence právního vztahu nebo práva)
  - určovací rozsudek záporný (jde o určení neexistence právního vztahu nebo práva).

Rozsudek určovací má deklaratorní povahu a preventivní funkci. Může jít například o rozsudek na určení vlastnického práva k movité věci nebo rozsudek na určení neplatnosti smlouvy.

5 Závěr

Jak je vidět, každé sporné řízení je zahájováno žalobou a je-li ukončeno rozhodnutím ve věci samé, je tímto rozhodnutím rozsudek.

Každá žaloba, aby byla schopna dosáhnout svého účelu, musí být přesná, určitá a bezvadná. Bez zákonem stanovených obligatorních náležitostí nemá žaloba sílu dosáhnout svého cíle, tedy vydání rozsudku. K odstranění těchto nedostatků slouží poučovací povinnost soudu, protože žalobce není vždy (a většinou ani nebývá) právníkem.

Samozřejmě i samotný rozsudek musí splňovat formální i obsahové náležitosti stanovené právním předpisem. Zásadní nedostatky těchto náležitostí popřípadě i procesních podmínek by mohly vést k tomu, že projev vůle soud by nebyl vůbec za rozsudek považován, tzv. rozsudky nicotné - bez právních následků.

Jednoduše řečeno soud rozsudkem vyřizuje žalobu. Žaloba vymezuje předmět řízení a soud rozhoduje o tom, jestli je žalobcův nárok obsažen v předmětu řízení oprávněn či není. Proto jednotlivé druhy rozsudků jsou odpovědí na jednotlivé druhy žalob.

Žaloba rozbíhá proces, kdy soud provedením úkonů posuzuje okolnosti konkrétního případu a z nich pak vyvozuje závěr, který se odrazí v tom, že rozsudkem žalobě vyhová, žalobu zamítne či zčásti zamítne a zčásti jí vyhová.

6 Seznam použité literatury

Boura, F.: Soudní rozhodnutí, 1. vydání, Orbis, Praha, 1957

Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, 7. vydání, C.H.Beck, Praha 2006

Hlavsa, P.: Vzory soudních žalob a podání s výkladem právních předpisů I., Všehrad, Praha 1992

Macur, J.: Předmět sporu v civilním soudním řízení, Masarykova univerzita, Brno 1993

Schelleová, I. a kol.: Civilní proces, Eurolex Bohemia a.s., Praha 2006

Vrcha, P.: Civilní judikatura, 2. vydání, Linde, Praha 2005

Vrcha, P.: Náležitosti žaloby, Právní rádce 1/2004

Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní, 5. vydání, Linde, Praha 2008

Winterová, A.: Žalobní právo, AUC Iuridica 1-2, Praha 1979

Zoulík, F.: Konstitutivní rozsudky, Právník 5/1966

7 Summary

Action and judgment (mutual relation)

I have chosen this topic for my Master's degree thesis, because I am interested in civil law, especially in a civil litigation.

In my thesis I tried to explain institutes of both law action and judgment and of course the mutual relation between them.

Civil procedure is a procedure carried out by state courts as judicial bodies of power. Civil process takes place before the courts, which decide disputes and other legal matters arising from civil, labor, family and business relationships.

People are requesting the protection of their endangered or broken rights by bringing an action. Person who brings an action we call the suitor and person against whom the dispute is called defendant. Both these parties are given the same procedural rights and obligations, therefore, in the proceeding they are equal. Finally, the dispute is decided by a court from a position of an independent third party.

Judgment is a form of judicial decision, which terminates the proceedings and resolve the dispute. Only the court is entitled to make judgments and decide authoritatively on the rights and obligations between the suitor and defendant. Court makes an response to suitors request for protection of his rights. Court is bound by action, and may depart from it only in specific circumstances defined by law.

Action initiates proceeding by which the court assesses circumstances of the case which then concludes, that will be reflected in the fact that the judgment action suit, action reject or suit in part and reject part.

Klíčová slova / keywords

žaloba / action

rozsudek / judgment

vztah / relation